

В І С Н И К

V I S N Y K

THE HERALD

Суспільно-політичний місячник

РІК XXVII Ч. 1 (285)
YEAR XXVII No. 1 (285)

СІЧЕНЬ 1973
JANUARY 1973

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

В І С Н И К

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М І С Т

Леся Храплива — Коляда	1
В. Давиденко — Чорна реакція в ССРСР	2
Вол. Мартин — Містерії з новою конституцією ССРСР	6
Іван Помазан — Юність	8
М. Якимів — Наша правда переможе!	9
В. Ласовський — Роздуми над долею нашої культури	11
Михайло Осадчий — Українці в мордовському концтаборі	14
І. Левадний — Установа для колоніального поневолення ..	15
Любов Коленська — Уляна Кравченко і її великий друг	18
Ю. Редько — Українські прізвища	21
М. Чировський — „Дивіться, товаришу, люди сміються”	23
ВоК — За протинаступ	26
М. Трихрест — Бритійська енциклопедія, ССРСР та його опікуни	28
З життя Відділів	29
Хроніка	30

ВІСНИК

Леся Храплива

КОЛЯДА

Загостила до нас Коляда,
З несугасних світів подорожня.
Та не знала, що кожен її виглядав,
Бо постукала стиха: — Чи можна?

Розказала про площі тих міст,
Тих засніжених: в тузі та в мрії,
Де в медах святеегірних — колосяний зміст,
Над містами — іскристі завії.

З уст вишневих дзвенить коляда
Старосвітська на площах, без стриму.
На ялинках жевріє гервона зізда,
А в зіницях зоря Вифлеему.

Небозвід гомінкий без кінця,
Коляда розгойдала, мов дзвони,
Що розсвіжують світами людям серця,
А тиранам розжигують трони.

Що звіщають новий льодолом:
Розруйновані вишки і стіни;
Не ракети жагугі, не згубний атом,
Лиш Дитя безборонне на сні.

Прийняли те Дитятко вночі
При закритім вікні, у підвалі,
Там, де Ірода не боягись,
Про весняні розтопи писали.

Поклонились Дитяті з-над хмар,
Захистили в безжалісну зиму,
Прийняли з ругенят Всемогутнього дар:
Щоб безстрашні були, одержимі.

**

Завітала до нас Коляда
В гистобілій, сніжинковій світі.
Обступили. Хто в оці ясні заглядав.
На коліна впросилися діти.

Розлуналися простори й гас.
Давньотуженим дишали груди:
Коляда на покуття зійшла, поміж нас,
Та, що там. Та, що завжди. Що всюди.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ ВІТАЄМО УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД, УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ ТА ЇХНЮ ІЄРАРХІЮ, НЕЗЛАМНИХ ВОРЦІВ ЗА ПРАВА УКРАЇНИ НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ, УКРАЇНСЬКИХ В'ЯЗНІВ У МОСКОВСЬКИХ ТЮРМАХ, КОНЦТАВОРАХ І НА ЗАСЛАННІ, ЧЛЕНСТВО ООЧСУ, ОЖ ОЧСУ І ВСІХ ІНШИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ, ЧИТАЧІВ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ВІСНИКА“, УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ І ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО ТВЕРДО СТОЯТЬ НА САМОСТІЙНИЦЬКИХ ПОЗИЦІЯХ —

ГОЛОВНА УПРАВА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ
РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА”

В. Давиденко

ЧОРНА РЕАКЦІЯ В ССРСР

Згідно з вимогою пленуму ЦК КПСС

Останню фазу в спротиві совєтському режимі, що її можна було передбачати з численних ознак, дехто називав навіть розгромом дисидентів. Таке означення занадто песимістичне, бо розгромити цей рух, цілком його спаралізувати совєтський режим неспроможний: для цього він мав би повністю завернути на сталінські позиції, а це значило б ризикувати більше, як наявністю невеликих груп „непокірних”.

Режимний протинаступ найболючіше дався взнаки на Україні, де за неповними даними виарештувано понад сто інтелектуалів — голову опозиції, найбільш активних і найбільш не поступливих, що були ніби символом спротиву для студентської молоді і національно-свідомої інтелігенції.

„Хроніка поточних подій” з 15 жовтня 1972 року подала інформації про засуди і арешти таких українських культурних і наукових діячів: Олександр Сергієнко, 7 років таборів суворого режиму і 3 роки заслання; Іван Коваленко, 5 років таборів суворого режиму; Зиновій Антонюк, 7 років таборів суворого режиму, 3 роки заслання; Василь Стус, 5 років таборів суворого режиму, 3 роки заслання; Володимир Ракецький, 5 років таборів суворого режиму; Юрій Шухевич, 5 років тюрми особливого режиму, 5 років таборів суворого режиму, 3 роки заслання; Іван Гольц, 3 роки таборів суворого режиму, 5 років заслання; Данило Шумук, 10 років таборів суворого режиму, 5 років заслання; Степанія Шабатура, 5 років таборів суворого режиму, 3 роки заслання; Ірина Стасів-Калли-

нець, 6 років таборів суворого режиму, 3 роки заслання; Іван Гель, 5 років тюрми особливого режиму, 5 років таборів суворого режиму, 5 років заслання; Михайло Осадчий, 7 років суворого режиму. Всіх їх суджено у Києві, Львові та Луцьку в червні-вересні 1972 року. У тому ж часі арештовано: Василя Лісового і Євгена Пронюка, наукових співробітників Академії Наук УРСР. Рішенням Президії Академії Наук УРСР звільнено з праці за підозру у симпатіях з дисидентським рухом таких науковців: Михайла Брайчевського, Олену Компан, Олену Опанович, Дзиру, Світлану Кириченко та В. Іванисенка. Миколу Г. Плахотняка, арештованого в січні 1972 року, за проголошення голодівки переведено у вересні в спецізолятор КГБ в Києві. Він проголосив голодівку як протест проти знущань над ним поліції.

Відомо, що на останньому пленумі ЦК КПСС поставлено перед органами КГБ вимогу остаточно зліквідувати рух спротиву в ССРСР, а передусім припинити видання підпільної літератури, так званий самвидав, зокрема „Хроніку поточних подій” в Росії і „Український Вісник” на Україні. Однак, 6-те число „Українського Вісника” і чергове число „Хроніки”, як бачимо, вийшли вже після постанови пленуму. Чи довго ще вони виходитимуть? І чи не сприяють їх видаванню високопоставлені в партії особи, що вважають себе лєнінцями і, занепокоєні відродження сталінізму, підтримують опозиційний рух? А якщо так, то чи не треба сподіватися у ЦК КПСС такого роду змін, які вже відбулися в партійному проводі на Україні, де усунено Шелеста і настановлених ним секретарів обкомів партії?

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

„Чистки” і застрашування

Рух спротиву в ССРСР, а зокрема на Україні, такий розмаїтий, а діяпазон політичних переконань його учасників такий широкий, що міряти їх одною мірою — це значить напевно помилятися. Як виходить з підпільних документів,

Нове оформлення обкладинки „Вісника ООЧСУ” — роботи маєстра Володимира Ласовського.

усіх їх зв'язує почуття солідарності, але це не означає, що арештований і ув'язнений в мордовському таборі комуніст, який вимагає від партії, щоб вона додержувалась конституції і повернулася на „ленінські позиції”, перестав бути комуністом і обернувся на націоналіста, а націоналіст, який вважає, що тільки через розв'язання компартії і розвал російської імперії Україна може здобути свободу і незалежність, став комуністом чи бодай націонал-комуністом. Подібна до цього ситуація мала місце в царській Росії, де революціонери різних, навіть крайніх переконань солідаризувались у спільній боротьбі проти панівного режиму, щоб з виходом революції стати на протилежних позиціях.

З офіційної совєтської преси довідуємось, що, крім арештів і засудів, КГБ широко застосовує „чистку” та застрашування окремих осіб, викликаючи їх на допити і „розмови”. У вересні на об'єднаному пленумі творчих спілок УСССР Юрій Смолич заявив: „Націоналістів, які пробували розчленувати наші лави, викрито, розромлено й відкинуто. Ми, українські літератори, — заявив цей літератор-чекіст, — здобули силу протистояти підступам найзапеклішого нашого ідейного ворога — українського буржуазного націоналізму”.

І так солідно перечищено редакційний склад журналів „Жовтень” і „Всесвіт”, усунено неозначене число наукових працівників з Академії, університетів і дослідних інститутів. Внаслідок цього мали місце неминучі в таких випадках „розколювання” слабших, взаємне недовір'я, взаємні „вспли” і — деморалізація, якої передусім КГБ добивається. Під натиском КГБ появились „покаянні заяви” Зіновії Франко, Л. Селезненка, М. Холодного, який обтяжив своїми зізнаннями кількох арештованих дисидентів.

„Дніпра зупинити не можна!”

Треба припускати, що таку акцію КГБ могло б перевести значно раніше, але з незаних причин стримувалось. Чи не грали тут роллю знов же такі „опікуни” деяких дисидентів з вищих партійних щаблів? А може в Москві вагалися починати таку акцію з огляду на підневільні народи і світову опінію. Підсовєтські люди насторожено приглядаються до кожної

зміни партійної лінії, побоюючись виразного повороту до сталінських методів правління. А в Москві добре знають, що страх народу легко переходить у гнів з усіма його наслідками. Тим часом, як довідуємось, широкі листовні контакти між емігрантами і їхніми свояками на Україні значно звузилися: люди бояться писати листи і в багатьох випадках навіть відмовляються від дарункових посилок з Америки.

В останньому числі „Українського Вісника” один з його авторів, нав'язуючи до недавніх подій, пише: „Дніпра зупинити не можна!” Ці слова виразно перекликаються із заявою Валентина Мороза, кинуту в обличчя суддям: „Ну, що ж, будемо битись!” Такі слова можуть сказати люди із залізними нервами, надзвичайно міцною силою волі і дуже твердими переконаннями. Але КГБ має для цих людей свої засоби, які широко тепер застосовує у своїх катівнях і психолікарнях. Зокрема до цих засобів належать останні осяги науки — спеціальні хемікалії, які паралізують волю людини і роблять її слухняним знаряддям в руках катів.

Справа Петра Якіра

Про Петра Якіра, сина розстріляного Сталіним фельдмаршала Йони Якіра, що, арештований 14-літнім хлопцем, просидів в ув'язненні 20 років, а вийшовши на волю став на чолі так званого Демократичного Руху, казали, що він має залізні нерви і надзвичайну силу волі. Це він із своїми однодумцями виходив у Москві демонструвати на Красну площу, це він, не криючись, зустрічався з чужинецькими кореспондентами і розповідав їм про свій Рух, і це він передав на Захід книжку своїх спогадів, в якій розкрив жахіття совєтських концтаборів.

Наприкінці червня 1972 р. Петра Якіра арештували. А 11 грудня московський кореспондент „Нью Йорк Таймзу”, повідомляючи про розгром руху за демократизацію в Совєтському Союзі, написав, що нищівний удар по дисидентах завдав Петро Якір, який не витримав допитів і видав КГБ своїх товаришів. Ще до арешту, коли він одержав декілька „пересторог” від КГБ з вимогою припинити свою „антисовєтську діяльність”, Якір заявив кореспондентові лондонського „Таймзу”, що не певний того, що витримає допити. „Якщо вони мене битимуть, я при-

знаюся до будь-чого. Я маю таборовий досвід. Але ви будете знати, що ці слова не виходять від мого справжнього „я”, — заявив він.

Як повідомляють дисиденти, в Москві після одержаних від Якіра відомостей на допит до КГБ викликано понад 25 осіб. Друзі родини арештованого кажуть, що на побаченні із своєю дочкою Мариною Якір сказав, що хоч він і відмовився від основної своєї позиції в боротьбі за права людини, однак з матеріалів попередніх політичних процесів переконався, що вільно або невольно російських дисидентів використовують у своїх цілях антирадянські сили за кордоном, зокрема НТС-солідаристи.

А проте, не виключено, що вся ця історія з каяттям Якіра придумана в кабінеті його слідчого і тепер поширюється агентами КГБ, щоб здеморалізувати дисидентів і збити спантелику світову опінію.

Дисиденти вважають, що в міру поліпшення відносин із Заходом, зокрема після відвідин Москви президентом Ніксоном, КГБ має „розв'язані руки” щодо внутрішньої опозиції і уживає щораз рішучіших заходів у боротьбі з інакшомислячими*). В результаті цього активісти, що вже відбули реченці свого ув'язнення, втрапивши надію на Захід, припинили свою діяльність. Пішли в приватне життя Анатолій Марченко, що свого часу передав був на Захід книжку своїх спогадів з концтаборів п. н. „Мої зізнання”, Олександр Гінзбург, Лариса Богораз-Данієль, Наталія Горбаневська, Синявський, Данієль і ін. Активними в Росії залишаються ніби тільки Солженіцин, академік Сахаров і брати Рой та Жорес Медведєви. Під час останньої демонстрації на Красній площі в Москві, де в попередніх роках збиралися сотки людей, брав участь лише академік Сахаров і кілька вірних його однодумців.

Таке припущення, висловлюване дисидентами, потверджується в редакційному коментарі „Нью Йорк Таймсу” з 15 грудня, де читаємо: „З'єднані Стейти та їхні союзники несуть особливу відповідальність за репресії в СРСР... Відбуваються вони в авреолі політичної і еко-

*) Дослівно „у нас тепер розв'язані руки” заявив погрозливим тоном слідчий київського КГБ, допитуючий жидів Ю. Сороку і З. Меламеда, які хотіли були покласти квіти біля нагробка в Вабиному Яру.

номічної доброзичливості між Сходом і Заходом. Советське керівництво, очевидно, вважає, що воно може, нарешті, без шкоди для себе вдаватися до брутальних заходів своєї поліції, що такі заходи залишить без уваги Захід, який заінтересований у відпруженні більше, як у демократії”.

Нова тактика КГБ

Дивним феноменом останнього часу є випускання з Советського Союзу за кордон визначних дисидентів. Акція ця відбувається незалежно від масового виїзду жидів і німців. І так, недавно прибув до Італії маляр Тітов, а слідом за ним до Америки математик Єсенін-Вольпін і нуклеарний фізик Чалідзе. Перший — син відомого російського поета, що повісився був у 20-их роках. Він пережив тюрми і психолікарні, а тепер виступає в Америці з доповідями. Другий, що належав в СРСР до Комітету оборони прав людини, тепер їздить по університетських містах ЗСА, інформуючи студентські авдиторії про діяльність свого комітету.

У зв'язку з цим феноменом серед російських емігрантів виникли підозріння: чи не підсилає це на Захід КГБ троянських коників? Але де хто пригадує, що подібну акцію провів був у 1922 році Ленін, виславши за кордон групу соціал-демократів — економіста Прокоповича з дружиною-журналісткою, філософа Бердяєва і ін. Можливо, що таким жестом Брежнєв і компанія хочуть показати себе ленінцями. Потверджувалося б це тим, що у Чалідзе представник консуляту СРСР уже відібрав советський паспорт. До речі, Солженіцин, передбачаючи такий афронт, відмовився був виїхати до Швеції, щоб одержати там нобелівську нагороду.

Досі не відомо, щоб советський уряд дозволив будь-кому з українських дисидентів виїхати за кордон: їх безжально засуджують на каторгу у мордовські табори. Бо вони не тільки опозиціонери, вони — „буржуазні націоналісти”, які, мовляв, хочуть відірвати Україну від Советського Союзу.

Одним із останніх підпільних документів, що появилися на Заході, є т. зв. „Сеятель”, соціал-

З огляду на значне підвищення цін на папір, оплати друкарських робіт і поштової пересилки передплата „Вісника ООЧСУ” від 1-го січня 1973 року становить 6 доларів.

демократичний агітаційний листок, виданий групою людей, які хочуть створити окрему партію, що має лібералізувати совєтський режим і вивести економіку СРСР із провалля, куди запровадив її провід КПСС. Не спиняючись над програмою цієї ще не існуючої партії, підкресливо лише деякі застереження, що їх мають ці люди супроти демократичного і взагалі дисидентського руху в Совєтському Союзі.

Немає переконливої альтернативи режиму

Отже, пишуть ці підпільники, „ліберальні виступи справляють враження. Однак, з нашої точки зору, цей рух має ряд істотних недоліків, не позбувшись яких він не зможе відіграти значної, належної йому ролі в суспільному житті”.

Аналізуючи вияви цього руху, автори „Сеятеля” пишуть: „Ліберальні виступи мали часто характер відкритих самоспалювальних демонстрацій і протестів. Але вони ж і послабили цей рух, поставивши під удар найбільш активні його кадри. Це неминуче викликало деморалізацію... Ми не маємо при цьому на увазі людей, які міцно зв'язали себе з відкритими виступами і для яких інші шляхи практично закриті...”

На прикладах Анатолія Марченка, Данієля і Синявського бачимо, що і для тих осіб, які міцно зв'язали себе з відкритими виступами, є ще такий шлях, що його не передбачили автори „Сеятеля”: перехід з концтабору в приватне життя, в побут.

Критикуючи далі тактику дисидентів, автори „Сеятеля” твердять, що дисиденти недоцінили сучасної людини. Вони дуже багато місця приділили хвилюючій інформації і обуренню і дуже мало спробам аналізу режиму та його поясненню. А сучасна підсовєтська людина і насамперед інтелігент потребують найбільше розуміння того, що навколо них відбувається, він хоче думати й розуміти, йому замало шляхетних емоцій. Його навряд чи можна підбити на активність, поки він не збагне сам, в чому спра-

ва. Найголовніше ж дисиденти не запропонували переконливої альтернативи режиму.

Чи можна поширити ці критичні завваги також на українських дисидентів? До певної міри — так. 90% їх вважають — щиро чи нещиро — що єдиним рятунком є поворот на „ленінські позиції”. Під таким гаслом, що може їх у якійсь мірі охоронити, напевно народ за ним не піде. Наскрізь прогнилий совєтський режим має бути зліквідований з корінням. Народові треба дати виразні гасла національні і соціальні — гасла, що їх без дисидентів носить у своєму серці український селянин і робітник, український інтелігент. Але які герої вийдуть з цими гаслами на вулицю? Вийдуть, щоб відразу ж зникнути в кагебівських катівнях? Навряд чи й хто з-поза засягу КГБ закликав би до цього своїх братів на Україні.

Новоприбулі з СРСР дисиденти, зокрема Авраам Шифрін і Валерій Чалідзе, твердять, що протестаційні акції, міжнародні правничі організації і ОН у великій мірі могли б допомогти політв'язням, що поневіряються по совєтських концтаборах і тюрмах суворого режиму. Українська еміграція вже багато зробила в цій справі, але мусить зробити ще більше.

**

Процеси, що відбуваються тепер на просторах СРСР, а передусім на Україні — невідворотні процеси. Вони поволі, але незмінно розхитують підвалини, на яких тримається антинародна, антинаціональна, шовіністична московсько-большевицька влада. І ведуть ті процеси не до націонал-комунізму, не до соціал-демократизму тієї чи іншої барви, а до націоналізму, який тепер вирішує долю світу на всіх його континентах. Чорна реакція, що шириться у Совєтському Союзі, нагадує реакцію після революції 1905 року в Російській імперії. Вона консолідувала сили спротиву, устійнювала революційні гасла і програми, кристалізувала ідейні елементи і привела до національних революцій 1917 року, в яких та імперія розвалилась. Чи історія повторюється? Так, але в інших формах.

ПРИЙМАЄМО ЗАМОВЛЕННЯ НА КНИЖКИ НАШИХ ІСТОРИКІВ:

ПРОФ. О. ОГЛОБЛИНА і ПРОФ. М. ЧУБАТОГО.

Вол. Мартин

МІСТЕРІІ З НОВОЮ КОНСТИТУЦІЄЮ ССР

Добіває 17-ий рік з того часу, коли Хрущов мадан советської тюрми народів) промову, в якій розкрив далеко не всі злочини найбільше кровожадного тирана Сталіна-Джугташвілі, а громадян ССР ще й дали припікає „сонечко сталінської конституції“ з 1936-го року, бо ні один з післясталінських „вождів“ не виявив серйозного бажання, а мабуть й відваги, викинути на смітник історії цю бущітто „найдемо-кратичнішу в світі“ конституцію ССР.

Спробуємо коротко з'ясувати містериї, якими окутана справа нової конституції, про яку де-що говорилось і писалось в минулих поках.

За полюдіння Хрущова

На 21-му з'їзді КПСС, що відбувся в січні-лю-тому 1959 р., Нікіта Хрущов, який на той час вже зликувався опозицію, т. зв. антипартиїну групу, просунув советські впливи на Близький Схід (Єгипет, Сирія, Ірак) і готовився віділати „твердиню капіталізму“ — ЗСА, в своїй промо-ві заявив:

В генерітніх умовах, коли наша держава всту-пає в новий і невзначайно важливий період свого розвитку, заходять потреба ввести деякі зміни і до-датки до конституції ССР. Від її прийняття мину-ло більше як 20 років, вповненнях подіями історич-ної важливості для цілого світу. Соціалізм вніс з рачів одної держави і став могутньою світовою системою. Важливі зміни зайшли в політичному і економічному житті Советського Союзу. Будівництво комунізму стає безпосереднім завданням на-рті і народу. Велічезні зміни у внутрішньому житті і в міжнародній ситуації повинні бути від-ображені і законодавно закріплені в конституції Со-ветського Союзу, яка є основним законом нашої держави.

Хоч на цю тему ніхто більше не промовляв, в резолюціях з'їзду читаємо:

Треба увести деякі зміни і доповнення до кон-ституції ССР. Від часу, коли конституція була прийнята, сталися важливі зміни в політичному та економічному житті Советського Союзу і також змі-нилися міжнародна ситуація. Велічезні зміни повинні бути відображені та законодавно зареєстровані в конституції ССР.

Немає найменшого сумніву в тому, що резо-люція 21-го з'їзду КПСС відображує бажання Хрущова, який на той час осягнув уже вершок своєї влади. Факт, що ніхто інший з-поміж де-летатів не забирав голову в цій справі, свідчить про те, що менші партійні „вождики“ постави-лись до пропозиції Хрущова доволі холодно або навіть легковажили питання конституцій-них змін, знаючи добре, що „основний закон країни рад“ все одно не має ніякої практичної вартости.

Слід підкреслити, що Хрущов ще не ставив вимогти опрацювати зовсім нову конституцію, а обмежувся тільки „змінами і доповненнями“ старої.

В наступних двох поках нічого в цій справі не зроблено і навіть написано в ССР. Очевид-но Хрущов і його „соратники“ були такі зай-няті опрацюванням нової програми партії, яку й прийнято на 22-му з'їзді КПСС в жовтні 1961 року, що не мали часу підготувати проєктів змін і доповнень до конституції, дармащо основ-ні положення програми партії ще більше уна-гляднювали суперечности поміж цими двома основними документами. Можливо, що були й якісь інші, глибокі причини для цієї мовчанки на тему конституційних змін.

В своїй звітній доповіді на 22-му з'їзді КПСС Хрущов, середі поновних атак на Сталіна і ста-лінізм, знову згадав про конституцію в дешо іншій формі. Він говорив:

Нова конституція ССР, яку починаємо опрацю-увати, мусить бути виразником нових ознак у житті советського суспільства в періоді розгорну-того будівництва комунізму...
Ця перша згадка про зовсім нову конститу-цію, яку, мовляв, уже „починаємо опрацю-вати“ була для всіх несподіванкою, бо ніхто переді тим нічого не чув про те, кому саме дору-чено опрацювати проєкт і на основі чийого рішення (уряду? — партії?) нібито вже поча-лася праця над новою конституцією, чи так її проєктом.

Щоино через шороку на засіданні Верховно-

го Совету в квітні 1962 р. Хрущов підняв знову справу конституції, стверджуючи, що:

Основні положення (сталінської) конституції тепер застаріли і не відображують змін, які зайшли в житті суспільства протягом чверть століття...

Далі він говорив, що зміни, які зайшли від 1936 року, такі глибокі, що всякі спроби виправляти стару конституцію нагадували б добудовування нового крила до старого будинку; він говорив також про потребу „піднести соціалістичну демократію на вищий щабель”, про створення „сильніших гарантій демократичних прав та свобод, про збереження соціалістичної законності” і про інші заходи, які можна було пояснювати, як зміни в напрямі лібералізації режиму.

Верховний Совет, як звичайно, схвалив пропозицію Хрущова і покликав до життя Конституційну комісію в складі 96 членів під головуванням самого Хрущова. В члени комісії попали всі члени Президії і Секретаріату ЦК партії, кілька „взірцевих” робітників, чимало бюрократів і лише кілька юристів.

Питання нової конституції мусіло бути одним із тих, які викликали невдоволення супроти Хрущова серед кремлівських можновладців. Хоч на той час — як виглядало — він сидів ще доволі твердо в сідлі, деякі позначки опозиції проти нього вже тут і там проявлялись. Це видно було також з різниць у коментуванні справи нової конституції поміж органами: ЦК партії („Правдою”) і советського уряду „Известиями” Верховного Совету. В той час, коли стаття в „Известиях”, де головним редактором був зять Хрущого Алексей Аджубей, переповідала всі аргументи Хрущого, стаття в „Правді” промовчувала всі фрази Хрущова про „демократичні права і свободи” чи про „соціалістичну законність”, а зате підкреслювала необхідність збереження „ленінських традицій”. Різниця доволі дрібні, але на советські відносини багатозначні.

Впродовж наступних двох років, аж до липня 1964 р. в советській пресі можна було знайти тільки три невеличкі згадки про діяльність Конституційної комісії (в червні і грудні 1962 р. і в липні 1963 р.). Щойно під датою 17 липня 1964 р. „Правда” і „Известия” проголосили ідентичні звідомлення про промову Хрущова на

засіданні Конституційної комісії та про існування 9-ох підкомісій, називаючи при цьому прізвища 7-ох голів різних підкомісій, а саме: Брежнєва, Воронова, Єлутіна, Косигіна, Мікояна, Пономарьова і Шверніка. Від цієї згадки аж до примусової „димісії” Хрущова (14 жовтня 1964 р.) про діяльність Конституційної комісії не було ніякої згадки в советській пресі.

За володіння Брежнєва

Цікаво, що серед різних обвинувачень на адресу Хрущова питання про висувані ним пропозиції щодо нової конституції не піднімалось, хоч на засіданні Верховного Совету в грудні 1964 р. переведено персональну зміну на пості голови Конституційної комісії: звільнено з цього посту Хрущова і призначено на його місце Брежнєва.

В лютому 1965 р. в журналі „Советское Государство и Право” появилася стаття А. Лепьошкіна, доволі відомого й на Заході советського юриста, в якій цей експерт закликав: демократизувати конституцію, опрацювати „науково обґрунтовані” засади розподілу влади поміж центром у Москві і союзними республіками та поширити авторитет советів (рад), звільняючи їх від втручання („керівництва”) партійних чинників. Найцікавіше в статті Лепьошкіна є місце, в якому він пропонує змінити виборчу систему; покликаючись на „голоси читачів”, він висуває думку, чи не слід було б виставляти не одного, а більше кандидатів на кожне становище депутата, що має бути вибраний в даній виборчій окрузі.

Ані на статтю Лепьошкіна, ані взагалі на тему нової конституції не було ніякого відгуку в пресі аж до червня 1966 р., коли сам Брежнєв у одній із своїх „передвиборчих” промов натякнув, що нова конституція повинна бути готова до 50-річчя „жовтневої революції”.

Коли, однак, у січні 1967 р. проголошено резолюції ЦК партії з напрямними в справі ювілейних святкувань, в них не було ніякої згадки про нову конституцію. Також впродовж цілого 1967 року ані в промовах імперських вождів та вождиків, ані в пресі не порушувалось справи конституційних змін.

А в редакційній статті, надрукованій в „Известиях” з початком грудня 1967 р., читаємо таке:

День 5-го грудня народи Советського Союзу відзначають як день конституції, день основного закону нашої держави, документу, що відображає і закріплює політичні здобутки працюючих і демократичні засади, на яких засновується советська держава...

Ці пустопорожні похвали стосуються очевидно „сталінської конституції” (яка була прийнята Верховним Советом 5 грудня 1936 р.) і суперечні з тими всіма критичними голосами, які вище реферовано.

Стаття в „Известиях” була першим виразним доказом того, що справу нової конституції остаточно погребано впродовж 1967 року; Брежнев або підкорився волі т. зв. неосталіністів, або й сам змінив думку про потребу і доцільність опрацювати нову конституцію. Чому так сталося можна тільки догадуватись, маючи на увазі факт, що 1965-67 роки були роками наростаючого руху спротиву в ССРСР, а передусім в Україні. Брежнев, якому були чужі думки про будь-яку „лібералізацію” режиму і який, очевидно, пов'язав свою особисту кар'єру з визнаваннями „твердого курсу”, зрозумів, що відкриті дискусії над проектом нової конституції можуть тільки скріплювати становище всіх тих, що вимагають змін в системі.

Розвиток подій в Чехо-Словаччині впродовж 1967-68 років potwierдив ці побоювання кремлівських вождів, і тому вони рішилися просто „забути” про справу нової конституції ССРСР. Щорічні похвальні статті в „день конституції” (5 рудня), що появлялися в наступних роках у советській пресі, посиленна боротьба з інакшомислячими різними незаконними методами і чимраз більша сваволя органів „державної безпеки” potwierджують факт, що не тільки справа нової конституції, але й вся „соціалістична законність” в ССРСР, мабуть, остаточно погребані. Режим, що народився з беззаконня і втримується при владі постійним порушуванням власних законів, насамперед т. зв. „основного закону” — конституції, не повернути до будь-якої, навіть „соціалістичної”, законности, бо це був би початок кінця його панування.

Постскриптум

Справу нової конституції зовсім несподівано порушив знову (по п'ятох роках мовчанки) ген. секретар КПСС Леонід Брежнев в своєму

Іван Помазан

Україна

ЮНІСТЬ (Дитирамб)

Пригадую мов сон, коли були ми юні.
Родилися в святім українськїм селі.
І виростали ми і красені й красуні,
Немов пахучий ряс з родючої землі.

Достатки — не рясні, та злидні не зламали,
А навкруги малим простори, чари, сміх!
Хоч деколи гуртом знічев'я пустували,
Та в звичаях жили і поважали всіх.

Такі були тоді немудріі закони,
Що діти всіх батьків шанобливі були.
І на шляху життя тернисті перегонні
Долали босоніж і працею жили.

Найменші від шулік курчат оберігали,
Доросліші — овець. А старші — плугарі.
Але за звичаєм: „щоб люди не сміялись”
Батьки будили всіх щоранку на зорі.

І золотом пожеж нам сонце посміхалось,
І цілувало нас теплом сайного дня,
І річка з небодном, що в ній хмарки купались,
І ліс, і степ ясний вітали нас щодня.

І чули ми зозуль і співи солов'їні
У мариві дібров і по садках рясних.
І цілували нас жита й волошки синні,
Коли, пустуючи, ховалися ми в них.

Плели з пісень вінки, купаючись в Орелі,
Котилася луна в замріяні ліси.

А в тихі вечори і в літні ночі білі

Співало всюди все від чарів і крас!..

Нас п'ятеро було — раділа горда мати,
Бо де ж така з них є, що видала б журбу?
Хоч долю нелегку судилось їй пізнати,
Як багатьом таким в ту буряну добу...

„докладі про 50-річчя ССРСР”, що його він виголосив 21-го грудня 1972 р. на спільному урочистому засіданні партійних і державних вельмож з ЦК КПСС, Верховного Совету ССРСР і Верховного Совету РСФСР.

Повторюючи старі трафаретні фрази про зміни, які зайшли в світі та в ССРСР, Брежнев ані одним реченням не натякнув на те, як виглядатиме ця нова конституція. Він тільки сказав, що проєкт нової конституції буде винесений на всенароднє обговорення „ще перед слідуєчим з'їздом партії” — тобто десь упродовж наступних трьох років. Прийдеться почекати, щоб переконатись чи ці його слова така сама бутафорія як і в 1966-му році, а чи може тим разом кремлівські вожді таки рішилися міняти „основний закон” і в якому напрямку.

Михайло Якимів

НАША ПРАВДА ПЕРЕМОЖЕ!

(На маргінесі листа кардинала Війо)

Дві події минулого року майже в рівній мірі потрясли уми й серця українського суспільства у вільному світі: арешти українських інтелектуалістів в Краю і лист кардинала Війо до Владик УКЦеркви.

Навіть найгірші песністи, аналізуючи справу Патріархату УКЦеркви, не могли передбачити, щоб після вислання на руки Папи десятків петицій і меморіалів від усіх українських організацій і установ в справі завершення структури УКЦеркви — Патріархатом, після винесення в цій справі соток резолюцій, вислання до Риму окремих делегацій, відбуття соток віч і демонстрацій в обороні прав УКЦеркви, після переведення своєрідного плебісциту вірності й підтримки для Верховного Архiepіскопа, кардинала Кир Йосифа під час Його відвідин Америки і Канади і, врешті, після відбуття п'ятох Архiepіскопських Синодів — могла статися така подія, як саме лист кардинала Війо.

Бо що говорить лист кардинала Війо, державного секретаря, першого авторитету Церкви після Папи? В ньому сказано, „що УКЦерква не має жадної понадєпископської форми юрисдикції за винятком Апостольської Столиці”, а це означає, що Ватикан позбавляє юрисдикційної влади Верховного Архiepіскопа, що УКЦерква не є помісною Церквою і не може мати своєї конституції. В листі твердиться, що Верховний Архiepіскоп, поставивши перед єпископами справу конституції УКЦеркви, діяв нелегально, і заявляється, що Ватикан не буде противитись, коли українські єпископи на базі єпископської конференції будуть обговорювати й узгоджувати свої поточні справи, але не вільно їм займатися проектом конституції помісної УКЦеркви та справами її структурального завершення.

Що означає цей лист у світлі декретів, договорів і зобов'язань Ватикану в цій справі? Означає, що Ватикан односторонньо ломить зобов'язання, які випливають з акту Берестейської Унії, ігнорує декрети Ватиканського Другого Собору, нехтує постанови Моту Пропріо „Клері

Санктітаті”, перекреслює акт Східньої Конгрегації з 23 грудня 1963 року.

Світова преса, аналізуючи поставу Ватикану до УКЦеркви, однозгідна в тому, що ці потягнення Ватикану мають своє джерело в його східній політиці. Є очевидним, що Ватикан змагає дійти до зговорення з Москвою та іншими комуністичними урядами і нав'язати екуменічні зв'язки з режимною Російською Церквою. Плякується навіть обмін представниками між Ватиканом і Москвою. Ватикан прагне до покращання становища Римо-Католицької Церкви в Східній Європі і в ССРСР, а Москва заінтересована у політичній підтримці Ватикану в її заходах довести до європейської конференції безпеки, а може навіть у визнанні Ватиканом ліквідації Берестейської Унії. Перешкодою до зговорення є УКЦерква у вільному світі та її претензії до структурального завершення патріархатом. Цю перешкоду Ватикан бажає усунути за всяку ціну, звідси і лист кардинала Війо. Але стає очевидним, що ціну за надію зговорення Ватикану з Москвою платить УКЦерква.

Усвідомлення цього стану речей незвичайно обурює й огірчує українську спільноту в вільному світі. Бо це діється саме тоді, коли Москва криваво розправляється з кожним виявом української національної думки, коли Москва веде тотальну русифікацію так званих „союзних республік” і запроваджує в них одну советську, російську мову. Бо це діється саме тоді, коли Москва, загнавши Українські Церкви в катакомби, касувала Берестейську Унію з висоти свого патріаршого престолу, а присутні при цьому представники Ватикану своєю мовчанкою апробували цю касацію. Бо це діється саме тоді, коли УКЦерква у вільному світі під проводом Блаженнішого Верховного Архiepіскопа, Йосифа Сліпого — змагає до зцілення, скріплення, щоб виконати свою історичну роль, і має повне право на повну підтримку Ватикану. Бо це діється

Продовження статті д-ра М. Кушніра „Проблеми перед нами” в наступному числі.

саме тоді, коли катакомбна УКЦерква в Краю чекає на моральну підтримку від Ватикану, а дістає нищівний удар.

Постава Ватикану до УКЦеркви не тільки обурює й огірчує, вона деморалізує багатьох українських католиків. Бо мимохіль виринає питання: за кого нас проміняно?

Це загальновідома річ, що Московська Православна Церква та її дух були в минулому основними двигунами і філіярами московської імперіялістичної політики й практики поневолення людини і народів. Свідчать про це навіть деякі московські письменники і філософи. Іван Аксаков, визначний московський письменник, аналізуючи істоту Московської Православної Церкви, приходиться до висновку: „Московська Православна Церква встановлена не так з поміччю Святого Духа, як з поміччю карно-кримінальних законів російської імперії... Духа правди, духа любови, духа життя, духа свободи — саме цього спасенного надхнення немає в російській Церкві” (Іван Аксаков, Полное собрание сочинений т. IV). А визначний московський філософ Володимир Соловйов, ідучи до кінця в аналізі стану Московської Православної Церкви, приходиться до висновку, що це заропапізм пережер морально-духовий стан цієї Церкви і вона перестала бути правдивою Божою Церквою, бо її покинув „Дух Правди і Любови”. І коли це було так у царській Росії, яка славилася себе як захисницю християнства, то як же ця справа виглядає тепер? Тепер Московська Православна Церква стала большевицькою державною інституцією, підковито позбавленою всіх внутрішніх прикмет Христової Церкви.

Москва атакує світ усіма можливими шляхами, і одним із найсправніших інструментів цього атакування є Московська Православна Церква, яка підпирає безбожницьку комуністичну владу своїм авторитетом в усіх її тактичних акціях, особливо в акції, відомій, як „пропаганда світового миру”. Натомість советський уряд підтримує московський патріярхат у його посяганні по зверхність над цілою Православною Церквою, бо бачить у цих аспіраціях скріплення своїй владі. Таким чином політика Московської Православної Церкви і політика комуні-

стичної партії, узгіднені і погоджені, йдуть рука-в-руку тим самим шляхом.

З перспективи понад 50-ох років большевицької влади в ССРСР — вона являється нам як безперервне зусилля викинути з людських душ Бога, як топтання і висміювання Божих заповідей, як нищення Христової Церкви, випалювання з людських сердець і свідомости решток християнського світогляду. А це все на тлі безприкладного в історії людства вимордовування мільйонів людей, а то й цілих народів, зневажання людської гідности, зводження людей до рівня тварин. Це — справжнє царство Антихриста, апокаліптичної потвори з двома обличчями: сатани — для тих, яких вона вже тримає в своїх пазурах, і янгола — для тих, які ще не попали в її пазури.

Отже, Московська Православна Церква, яка з власної волі стала большевицькою державною інституцією, служить не Христові, а дияволу. І тому може найбільшим тріумфом Московської Православної Церкви є намагання Ватикану нав'язати з нею екуменічні зв'язки, обмінятися представниками, є присутність представників Ватикану на інтронізації „його святости” Пімена (як його називає Пала), і їх вимовна мовчанка під час касування акту Берестейської Унії.

Так, нема де правди діти — дія і постава Ватикану обурює нас, вона нас огірчує, вона деморалізує нас. Та, не зважаючи на всі круті ходи ватиканської адміністрації, ми далі віримо в перемогу нашої Правди. Ми, биті долею, загартовані боротьбою, не уступаємо з півдороги. Ми твердо віримо, що Боже Провидіння пішло нам єдність, а з нею й перемогу.

Сповнені цієї віри ми ждемо почину наших Владик. Коли вони, сини українського народу, а водночас наші духові батьки, провідники на шляху нашого спасіння, розуміючи історичну місію УКЦеркви в сучасний момент, твердо стануть побіч Верховного Архiepіскопа, так, як твердо ми стали — наша Правда переможе!

**ЧИТАЙТЕ,
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,
ПОШИРЮЙТЕ**

„В І С Н И К”!

В. Ласовський

РОЗДУМИ НАД ДОЛЕЮ НАШОЇ КУЛЬТУРИ

(Продовження)

Хореографія

Від танцювальних ансамблів рясніє наша діаспора. Гопакують наші найменші і старшенькі від Оттави по Сідней, гопакують хто під Вірського, хто під Авраменка, а хто так собі. Слава Богу, що гопакують, бо все таки оті ансамблі в якійсь мірі стають культурною атракцією для молоді, що зв'язує їх з українською спільнотою.

Проте, культивування народних танків це ще не хореографічне мистецтво в сучасному розумінні. Є в діаспорі декілька українських балетних груп, ведених професійними хореографами. Однак, у праці тих груп, де навчається засад клясичного балету та ставиться спорадично фрагменти або й цілістю клясичні балети зі світового репертуару, не було мови про ставлення українських балетів. Не було намагання нагинати принципи клясичного чи характерного танку до українських танкових народних традицій. Це не зовсім з вини наших хореографів, мистецьких керівників і педагогів хореографії. Просто наші хореографи не мали досі лібретт з українською тематикою, а до лібретт — музики, компонованої українськими композиторами. Словом, маємо талановитих хореографів, талановитих композиторів, письменників, здатних творити лібретта, значить усі потрібні компоненти для постановки українських балетних творів, але не маємо на сцені українського балету, а з тим і почину до росту українського хореографічного мистецтва.

Фільмове мистецтво і мистецька фотографія

Перші почини українських емігрантів накручувати фільми припадають на Америку, і були вони більше як убогі, тож усіх давніх аматорських спроб таки не можна звати пеленками для першого накрученого КАНУКР'ом фільму „Жорстокі світанки”. Після цього КАНУКР накрутив другий фільм „Ніколи не забуду”. У цих фільмах виявлено багато доброї волі збо-

ку акторів, режисерів і фундаторів, ще більше претензій на голлівудський розмах, але мало професійности і мистецькості. Не хочу применшувати ідейно пропагандивних вартостей цих фільмів, проте більше переконливі намагання молодих фільмарів Новицького і Куліша, бо їхні ще не численні твори, хоч здійснювані скупенькими матеріяльними засобами, дають надійну підвалину під мистецький і український фільм поза батьківщиною. Доходять чутки про успіхи молодого фільмара в Канаді, однак годі при скупості нашої преси на мистецьку інформацію про його досягнення щось більше сказати. Нічого не відомо про будь-який контакт і про будь-яку форму співпраці з нашими фільмарами-професіоналами.

У ділянці мистецької фотографії працює голловно в Нью Йорку і його окрузі чимало аматорів. Але щойно в останніх роках вони спромоглися на збірні виставки чорно-білої і кольорової фотографії. Ці виставки виявили декілька талантів, що далеко пішли поза аматорство. Осяги цих світлиців повністю видержують порівняння з чужинецькими майстрами фотокамери.

Архітектура

У ділянці архітектурного мистецтва наші архітекти мають чималі досягнення. Правда, їхні успіхи, творені за їхніми проектами споруди та одержувані ними нагороди йдуть на рахунок тих фірм, в яких вони працюють, проте нам треба мати на обліку все те, що створене талантами наших мистців-архітектів, бо ж це надбання української культури, і в майбутньому вони в умовах нашої вільної держави будуть свідченням вкладу українців в культуру країн їхніх поселень, а знімки тих творів будуть прикрашати стіни українських галерій та музеїв. Тим часом творчість українських архітектів на чужині цілковито поза увагою нашого громадянства.

Музейництво

Це дуже похвальна річ, що в більших наших скупченнях намагаються зорганізувати музеї та мистецькі галерії. Проте, за малими винятками ці намагання здійснюються при дуже добрій волі нефахово і експонати неоднорідні щодо мистецької, архівальної та музейної вартості. Ця неоднорідність в сенсі репрезентації іноді завдає нам чимало шкоди, а то й компромітує нас. У всі спроби організування музеїв чи архівальних збірок потрібне фахове втручання, а воно може бути запевнене тільки при умові централізації музейницького руху, фахових консультацій, селекції експонатів та їх обміну поміж музейними збірками.

Театральне мистецтво

Найкраще стоїть театральна справа в Канаді. Крім акторів старшого покоління в ході підготовки театральних вдалих вистав, що їх ми мали змогу бачити в Нью Йорку, вишколено гурт молодняка з кількома талантами. На жаль, вистави відбуваються рідко. Театральні професіонали, згуртовані переважно у Філядельфії, не спромоглися виховати молодняка, а вистави готовані ними з року на рік, стають дедалі блідіші і з мистецького боку менше переконливі. Вістки, що доходять із далекої Австралії, вказують на те, що провадиться там доволі жвава театральна праця. Останнім часом постають нові аматорські молодечі театри в Канаді, Аргентині та Австралії.

**

Це — короткий перегляд наявного стану в різних мистецьких галузях у нашій діаспорі. Повинен би його доповнювати побіжний погляд на мистецьку критику: літературну, музичну, хореографічну, образотворчу, фільмово-фотографічну і театральну. Однак, доводиться зі смутком ствердити, що в усіх тих галузях майже немає у нас фахових критиків, і оцінки мистецьких явищ творять або ж самі мистці, або аматори, здебільшого невігласи, що своїми перебільшеними, схвальними оцінками мистецьких явищ або переочуванням дійсних вартостей завдають великої шкоди масі сприймачів мистецтва, впроваджуючи їх в блуд. Ні збоку пре-

си, ні збоку самих мистців досі не було намагань якось цю важливу проблему розв'язати.

Президія Ради для Справ Культури СКВУ вивчає з допомогою представників поодиноких родів мистецтва можливості поглиблення, поживавлення та досконалення в їхньому розвитку і дохідливості до сприймача. Побіжні та тимчасові висновки такі:

Дати почин для постановня об'єднання композиторів, інструменталістів, вокалістів та музикологів з відповідними секціями. Рекомендувати всім музично-вокальним організаціям і солістам прочистити свої репертуари від творів сумнівної вартості (у нас, наприклад, виконується м'ясо-сентиментальну пісеньку „Лелеки, верніться додому” на слова Павличка) і на в'язати тісніші контакти з композиторами та авторитетними дорадниками в питаннях репертуару. Всі суспільно-громадські та політичні організації повинні допомагати музично-вокальним ансамблям і солістам у влаштуванні концертів, трафаретні академії з довжелезними й нудними промовами заступати в міру можливості музичними, вокальними, а також хореографічними концертами, присвяченими події чи історичній постаті, що мала б бути вшанована. Популяризувати справу організування духових, смичкових, а де є можливість симфонічних оркестр. Композиторів зацікавити творенням пісеньок легкого жанру для нашої молоді, яка поза фолкльорними пісеньками мусить співати чужих пісень з перекладеними на українську мову словами.

Як у всіх родах мистецтва, тут пов'язуються дві проблеми, що одна одну доповнюють. Це — продукція літературних творів та їх поширення серед споживачів. Рада аж ніяк не може втручати в творчі процеси наших письменників. Проте, з великою турботою доводиться ствердити поступовий спад зацікавлення нашою літературою в масі, головню у молоді, і до якоїсь розв'язки цього загрозливого явища слід буде поставитися з найбільшою увагою. В першу чергу треба дати повну підтримку шляхетній ініціативі „клубів книголюбів” і змагати до організування їх по всій діаспорі.

Поширені по всіх країнах нашого поселення танцювальні ансамблі, виконуючи наші фолкльорні танки, ведуть добру роботу, але часто

відходять від стилевої чистоти, впроваджуючи циркову акробатику або безстилеві костюми, що не мають з народною ношею багато спільного і тому порушують інтегральність самого танку. Рада спонукає своїх хореографічних референтів роз'яснювальними статтями у пресі допомогти керівникам танцювальних ансамблів виправляти ці недоліки.

Зацікавити наших фільмарів творенням короткометражних фільмів: екранізованих новель, гумористичних оповідань, казок, водевілів. Такі фільми можна виготовляти відносно невеликими коштами у камерному пляні без спеціальних декорацій та бутафорій. Громадянство повинно піти фільмарям назустріч, організуючи у місцях поселення наших людей висвітлювання таких фільмів, що дасть фінансову базу для дальшої продукції та розбудови фільмового діла. Надзвичайно важлива продукція кінохроніки, яка пов'язуватиме всі наші розкинуті острівці живим образом, зоровою інформацією про наше життя-буття на різних континентах.

Повести пропаганду для засновування аматорських, зокрема молодечих театральних гуртків. Видати невеличкий підручник режисерії, майстерности актора, декораційного обладнання сцени. Спонукувати наших драматургів писати п'єси, драматичні мініатюри, комедії, скечі з тематикою дохідливою до молодого глядача. Шукати способів публікації таких творів.

(Закінчення буде)

Український націоналізм визнає українську національну державу за єдину форму організації нації, яка забезпечує найкращі умови для всебічного розвитку її духових і фізичних сил. Ідея власної національної держави, яка гарантує нації суверенну владу, впливає з найглибших почувань і прагнень кожної нації, що хоче бути господарем на власній землі та здійснювати на ній свою владу.

(3 постанов IV ВЗ ОУН)

„ГІРШЕ, ЯК У 1921-му РОЦІ”

Не з повідомлень закордонних кореспондентів і не з розповідей туристів та приватних листів, а з відомої кагебівської газети „Голос Родины” (листопад, 1972), яка звичайно підсоветську дійсність малює веселими і рожевими фарбами, довідуємося дещо правди про те, що діється тепер по районах СРСР, які потерпіли в 1972 році від посухи.

У своєму листі до генерального секретаря ЦК КПСС Л. Брежнєва колгоспник села Дмитрієвка Новоузенського району Саратовської області, М. Кітаєв, стараючись в оптимістичних тонах представити життя свого колгоспу, пише, яку то велику „техніку” цей колгосп має. „У нас, пише він, завершується підготовка приміщень до зимівлі худоби. Механізатори повністю зорали зяб під увесь яровий клин майбутнього року і пари на площі 14.860 гектарів, готують трактори і посівний реманент до весняно-польових робіт”. М. Кітаєв хоче поділитися з Брежнєвим „великою радістю, якою охоплені всі колгоспники нашого колгоспу: закінчено будівництво величезної споруди в Заволжі — зрошувально-обводнювального каналу” і т. д.

А далі колгоспник Кітаєв відсуває яскраво розмальований параван і розкриває перед Брежнєвим і читачами свого листа зовсім інший образ.

„В нашому Новоузенському районі, — пише він, — кліматичні умови в 1972 році були гірші, як в 1921 році. Того року була страшна посуха, і все таки річка Великий Узень ніколи не пересихала. Друга посуха була цього року. Під урожаєм 1972 року ми не одержали по суті ніяких осадів, стави пересохли. З січня до серпня включно на терені нашого колгоспу випало дощу всього лише 33 міліметри. Травень, червень, липень були місяцями суховіїв. Навесні цього року колгосп за короткий час засіяв 14.627 гектарів. Рослини дуже добре зійшли, досли до стадії кущування, але через суховії та відсутність вологи перестали рости. В результаті всі засіви загинули від посухи. Колгосп цього року не мав ніякого врожаю збіжжя”.

Але советська преса є преса, яку зобов'язує режимовий, соцреалістичний „геппі-енд”. І тому лист колгоспника Кітаєва закінчується сло-

Михайло Осадзгий

УКРАЇНЦІ В МОРДОВСЬКОМУ КОНЦТАБОРІ

Найзлочинніший народ у світі — українці. Вони найпідліші. Можна підійти і подивитися їм у вічі — вони підлі. У них щось таке живе, чого варто остерігатися. Українців остерігаються. Не остерігайтеся їх, вони зроблять з вами таке, що потім сам дідько не вирозуміється. Можете це серед них спостерігати. Вони дуже живучі. Наступить їм на хвоста, вони його залишають і втікають. А потім їх хвіст виростає удруге. У таборі вони почувають себе, як удома. Українець вивісить на березу сушити онучі. На березі не можна сушити онучі, бо вони їй не пасують. Ніякої тобі краси. Але спробуйте йому про це сказати! Підійде і покаже свої злочинні очі.

Ох, ці українці! Їх тут найбільше і тому вони такі нахабні. Вони, знаєте, такі не виховані. Але, якби лише тої біди. А то ще заядли націоналюги щирі, де є можливість — там і пхаються зі своєю мовою. Зек-росіянин, зек-литовець, усі, знаєте, ні сіло, ні впало, а скажуть щось по-

З автобіографічного нарису „Більмо”. Автор перебуває в концтаборі, а машинопис цього нарису переслано на захід нелегально.

вами: „Але, не зважаючи на таку посуху, наші колгоспники живуть своїм звичайним життям”.

Що значить „звичайним життям”? — А це значить, що вони „не ходять, як у 1921 році, від хати до хати жебрати хліба”, бо „вірять у свою комуністичну партію, яка завжди прагне зрбити життя людей багатшим і кращим”.

Проте, колгоспник Кітаєв, який „вірять у свою комуністичну партію”, сам себе заперечує, бо закінчує листа словами: „Треба також відзначити, що в справі заготівлі кормів велику допомогу подають нам робітники промисловости Саратовської області і трудівники залізничного транспорту країни”.

То де ж тут комуністична партія, яка „прагне зрбити життя людей кращим”? Голодному колгоспові допомагає не партія, а допомагають жорстоко визискувані державою робітники і залізничники.

українськи. Якби тільки зеки, а то й мусор і той каже: гаразд, погано, лихо, добре... Через кілька років взагалі табір може перейти на українську мову. Кнут, той же говорить. Даніель говорить. Потім той фін — теж. А, знаєте, навіть на тій Україні ні разу не був. Це вже не націоналізм, а шовінізм. І взагалі, знаєте, ці українці ніколи не були націоналістами. Вони — шовіністи, і не приховують навіть цього. Але їх мусять ув'язнювати за націоналізм, оскільки в нас ще до шовінізму не дійшли. Статті такої, знаєте, немає. А коли буде, то тоді певне, що щезне це слово націоналізм. А то вони, знаєте, уже дуже маскуються за нього, дуже вже воно вигідне для них, і взагалі, що вони хочуть?

Хочуть, щоб Україна була самостійною. Добре, зроби їм самостійну, — так вони за кілька років асимілюють усі мови, а хто не підкориться, так вони всіх попересаджують у мордовські табори... Добре, що народ це розуміє і не допускає. А хто проти волі народу пре, так тих у каталажку. Хай там собі створюють, а то розперезалися. Так народ свій ганьбити у світі! А, знаєте, тут так придивляються до одного, до другого, до третього, а воно ж, собака, так і несе від нього...

І хитрі всі такі! От, кажуть йому йти на політзаняття, щоб перевиховувався, став, нарешті, людиною, хто ж йому зла бажає? А він — поза бараком і на стадіон, у футболік забавитися. Ну ж, анахтемська віра! Або ж упаде животом догори у „Гайд-парку"! Так силлок натягує від сонця. А, не бійся, верстат простояє і задні ніжки для крісел нефуговані стоять. Ти його за це в шізо, а воно відлежить там п'ятнадцять днів, зустрічає, іде, ще й рум'янець на щоках. Де ти в біса взяв у тому шізо рум'янець, коли спиш на цементі? І ніяк не може звикнути до порядку. Є рада колективу, є секції внутрішнього порядку, культурно-виховна, санітарно-гігієнічна, спортова. Ганятиме, як нав'язаний у футбол, а щоб у секцію поступив та ганяв від її імени, то дідька лисого.

В. С.

Начальник його кличе до себе. Розмовляє, як

Іван Левадний

УСТАНОВА ДЛЯ КОЛОНІАЛЬНОГО ПОНЕВОЛЕННЯ

У 250-ліття створення Малоросійської Колегії

В наші дні, коли доба колоніалізму вважається вже скінченою і майже всі поневолені народи Азії та Африки дістали можливість жити своїм власним життям, єдиною великою колоніальною державою — коли не рахувати Португалії, Родезії та Південно-Африканського Союзу — залишилась Московська держава, яка й слухати не хоче про здійснення її власного гасла — самовизначення народів аж до відокремлення — і вперто тримає десятки підбитих націй в ярмі неволі. Боротьба поневолених народів за своє визволення зростає і водночас зростають протизаходи Москви, яка всіма силами намагається не допустити до того визволення.

Облудні московські засоби придушення небезпечного для москалів визвольного руху, що загрожує розвалом імперії, не нові. Москва за-

стосовувала їх упродовж століть, розбудовуючи свою колоніальну імперію. Вона підбивала щораз нові слабші від себе народи, прикриваючись лицемірними гаслами, що стоять на сторожі інтересів підкорених, і несе їм свою високу культуру. У зв'язку з 250-літтям ганебного встановлення на завойованій Україні установи для перетворення нашої батьківщини на колонію Москви, що під назвою Малоросійської Колегії довершила дане їй завдання, варто дослідити методи праці тієї московської експозитури, в яких можна знайти багато спільного з діяльністю сучасних поневолювачів України.

Мілітарний успіх під Полтавою віддав до рук царя Петра панування над Україною. Вірно оцінивши волелюбні прагнення українського народу і розуміючи всю їх небезпеку для імперіяльних задумів Москви, Петро поставив своєю

з людиною, як рівний з рівним. Просить його, щоб перевиховався, щоб засудив свої колишні вчинки. І що? Мав би за це дострокове звільнення, мав би після півстроку послілку раз на чотири місяці, чотири листи писав би на місяць. Ларьок — сім карбованців, замість п'яти. Та й начальники б поважали. А — ні. Не може, кляте насіння, упреться, як бугай, і мовчить. А, не бійся, де не треба, то так кричить, що оглухнути можна. А є ж таке, що вже порошно з нього сиплеться, а ще дівки не нюхав, не тримався за те, за що порядний чоловік може потриматися. Бийшов би, одружився б, на Донбас! В шахті міг би працювати або і в Казахстані — комбайнером. А ні — не покається. А як покається, то хіба ж його випустиш, коли покається на зінкові очі. Хай досиджує, раз такий мудрий. А живе ж яке! Ото сидить двадцять п'ять за свої справочки і виживає. Другий би разів десять умер, а воно живе. І якби то так жило, а то й ще на щось сподівається...

Це був такий приємний дідок, такий тихий, все попри стінку йшов. Як іде хтось, поступиться з дороги, ще й першим привітається. То був такий гарний дід, що у всі секції записувався.

Я добре його пам'ятаю, такого сумирного. Раз він мені оповідав, що теж був колись упертий, а потім перевиховався й покався. Міг би отримувати послілки з дому, але йому ніхто не прислав, бо нікого не лишилося з рідні. Міг би й написати чотири листи на місяць, але теж не було кому. Міг би й у ларьку „отоварюватися" на сім карбованців, але він уже за старістю не працював і не мав грошей. Начальство його дуже поважало. Переглядали навіть його справу. Він уже казав мені, що скоро вийде на волю. Я теж з ним тішився. „Так, так, — казав я, — ви скоро побачите волю". А він одного дня взяв та й помер. Мені його було так жаль. Такий сумирний був дідок, приємний і так розумівся на житті. І відразу помер, як тільки покався. Це мене так здивувало. Поки не кається — жив, покається — помер. Щось тут було нечисте. Мабуть, він не сам із своєї волі помер. Я так і знав, що тут щось не так, бо коли його ховали, то навіть ніхто не вийшов діда провжджати. Я один ішов, віддалік, щоб хтось ненароком не побачив, а то йди — дізнавайся, що завтра тобі втругають?..

метою не лише здушити волю України, але і підірвати її сили, виснажити її населення. Козаків позбавлено права носити зброю, і їх тисячами висилали на далеку північ будувати Петербург, рити канали, осушувати багнища, а також — під Царицин прокласти канал між Волгою та Доном. На тій виснажливій праці, в умовах суворого підсоння, поганого харчування і жорстокого поводження московських наглядачів гинули маси українців.

Населення України було змушене постачати харчі для московського війська, розташованого на українських землях. Зовнішня торгівля України з іншими державами була заборонена, і вона могла відсилати свій крам лише на Московщину, де на нього накладали велике мито.

Величезні мастки на Україні Петро роздавав своїм генералам. Він втручався в усі справи українського життя, настановляв полковниками українських полків москалів, всіляко намагався знищити рештки українських вольностей.

На перешкоді всьому цьому стояв гетьманський уряд, який чинив царським колонізаторам одчайдушний спротив. Щоб дискредитувати в очах українського населення гетьмана та його уряд і цілковито взяти до своїх рук владу, Петро 22 квітня 1722 року видав „указ”, за яким замість наявного тоді так званого Малоросійського приказу в Москві була створена Малоросійська Колегія в Глухові для управління Україною з підлеглістю петербурзькому Сенатові, в складі якого встановлювалась контроля для малоросійських справ. Гетьманові та генеральній старшині наказали ніяких універсалів у важливих справах без підпису членів Колегії до полковників не надсилати. Колегію наділили широкими повноваженнями як апеляційну інституцію в судових справах, куди українська людність могла скаржитись на вироки українських судів і дії української адміністрації. Причину створення Колегії пояснювали скаргами населення на місцеву владу і необхідністю вжити заходів, щоб „малоросійський нарід ні від кого як несправедливими судами, так і від старшини податками утисків не зазнавав”. Але дійсною метою створення Колегії було обмеження влади козацької старшини і підкорення її московській владі.

Даремно гетьман Іван Скоропадський дово-

див Петрові, що таке втручання у внутрішню владу України суперечить договорами, що їх урочисто затвердили московські царі, а також і сам Петро. Даремно наводив він статті Богдана Хмельницького, що їх перекреслював самий факт створення Малоросійської Колегії. Цар Петро, сповіщаючи населення про створення Колегії, запевнив, що зроблено це „не для чого іншого, як тільки для того, щоб українському народові ніхто не робив кривд ані несправедливості судами, ані зловживаннями старшини”.

Колегія мала складатися з бригадира (президента), шістьох членів та прокуратора. Бригадиром був призначений москаль Степан Вельямінов, членами — чотири російські старшини з розташованого на Україні війська. Решту членів мали складати українці з Генеральної Військової Канцелярії (гетьманського уряду). За інструкцією з 22 травня 1722 року Колегія мала розглядати скарги на Генеральний Суд, стежити за своєчасним вивозом хлібних і грошових податків до царського скарбу в Москві, за розподілом військового постюю, за Генеральною Військовою Канцелярією.

Вражений усім тим старий гетьман Іван Скоропадський помер 3 червня 1722 року. Вже по його смерті 20 червня 1722 року до Глухова приїхав президент Малоросійської Колегії Вельямінов і фактично перебрав усю владу на Україні. Він не допустив до виборів нового гетьмана, поведився як господар, гримав на наказного гетьмана Павла Полуботка, запровадив нечувано великі податки і розпоряджався тими сумами свавільно. Крім одного московського коменданта, що був до того часу в Полтаві, наставлено ще комендантів у Чернігові, Переяславі та Стародубі. Колегія втручалась в усі справи України, навіть у приватні справи полковників.

Коли доведена до краю цією сваволею і розперізаністю москалів генеральна старшина звернулася до Петербургу з проханням прискорити обрання гетьмана та підтвердити українські вольності, до гетьманської канцелярії надійшов 23 червня 1722 р. царський указ, в якому сказано: „Усім відомо, що від часів першого гетьмана Богдана Хмельницького аж до Скоропадського всі гетьмани були зрадники, і біду терпіла від того московська держава, а особли-

во Україна. Ще свіжа пам'ять про Мазепу... Через це треба ще знайти на посаду гетьмана дуже відому людину, а доти для користі вашого краю встановлюємо уряд (Малоросійську Колегію), що має наказ усе робити за інструкцією. Справа спинятися не буде, а тому про вибори гетьмана докучати не належить”.

Кілька місяців терпів укарїнський нарід московське знуцання і, нарешті, відрядив до Петербургу делегацію, щоб на місці домовитися в усіх справах. Але цар ув'язнив усіх делегатів. Голова делегації, наказний гетьман Павло Полуботок, помер у в'язниці.

П'ять років тривало панування на Україні Малоросійської Колегії. Щойно в 1727 р. із загостренням російсько-турецьких стосунків царський уряд, бажаючи перехилити на свій бік українську старшину, вирішив зліквідувати Малоросійську Колегію. Указом з 12 травня 1727 року новий цар Петро II, сповіщаючи про відновлення гетьманської гідності на Україні, скасував усі податки, що їх запровадила була Малоросійська Колегія. Гетьманом був обраний миргородський полковник Данило Апостол, дозволено обирати на військові посади представників української старшини, і з 1728 року Малоросійська Колегія була скасована.

Український нарід відчув себе вільніше, але не на довго. Коли в 1734 р. помер гетьман Данило Апостол, царський уряд не дозволив обрати нового гетьмана і знову настановив на Україні зненавиджену Малоросійську Колегію, складену по половині з москалів і українців під головуванням царського резидента князя Шаховського.

Знову москалі захопили всю владу на Україні, застрашували старшину, духівництво і населення, мучили його арештами, знуцаннями, військовими постоями, тяжкими оборонними роботами. Україна була змушена брати участь по московській стороні у війнах з Польщею та Туреччиною. Українські полки билися під командою московських генералів, які дуже погано поводитись з вояками і не шкодували їх життя. Особливо багато жертв зазнала Україна під час московських походів на Крим.

В 1750 році, коли був відновлений гетьманат і гетьманом обрано Кирила Розумовського, Малоросійська Колегія була скасована і на Укра-

їні відновився давній лад. Але нова цариця Катерина, що здобула в 1762 році владу шляхом державного перевороту, поваливши свого чоловіка Петра III, скасувала в 1764 р. гетьманщину і за взірцем Петра I — „першого, що розпінав Україну”, пішла його слідами і „доконала вдову-сиротину”. Знову поставлено в Глухові на старих основах „для добра України”, як висловились Катерина, Малоросійську Колегію з чотирьох москалів і чотирьох українців під головуванням призначеного з Петербургу президента, а насправді генерал-губернатора Румянцева, який одержав таємну інструкцію зліквідувати всі давні автономні права України і прилучити її до загальноросійського правління. Колегія складалась з окремих відділів для апеляційно-судових справ, фінансово-податкових справ, самоврядування міст і шкільництва, судових справ для селян і військових справ.

Діставши від цариці доручення затирати сліди правно-державної, устроєвої, звичаєвої і культурної окремішності України, Румянцев мав також подбати про поліпшення українського судівництва та адміністрації, щоб новими порядками прихилити симпатії українського населення до Росії, запевнити прибуток з поміщицьких маєтків у користь царського скарбу, остаточно закріпачити селян, стежити за настроями народу.

Протягом двадцятьох років свого хазяїнування на Україні Румянцев старанно викорінював серед українців прагнення до цілковитої окремішності від Москви, діючи обережно, але рішуче. Роки його урядування були періодом остаточного перетворення України на московську колонію. В 1764 р. зі скасуванням гетьманської влади Україну поділено на губернії за московським зразком. Далі зліквідовано Генеральну Військову Канцелярію, а вищі установи в судових і фінансових справах підпорядковані колегіям як звичайні департаменти. В 1765-1767 роках Румянцев перевів ревізію землеволодіння, списавши всіх людей селянського стану. В 1775 р. зруйновано Запорізьку Січ — останнє забороло української волі. В 1782 р. стародавні козацькі порядки заступлено губерніяльними установами, в 1783 р. козацькі полки зреорганізовано на загальномосковський взірець. Тоді вийшов царський указ про прикріп-

Любов Коленська

УЛЯНА КРАВЧЕНКО І ЇЇ ВЕЛИКИЙ ДРУГ

(У 25-річчя з дня смерті)

Містечко Бібрка, 4-го березня 1884 року. На залі музика грає вальс. У вирі танку кружляє дівчина в чорній коронковій сукні, прибраній гірляндами блідо-рожевих квітів акації. На шиї у неї разки дрібних перлин, а в темному волоссі великі перлини. Сильніше несуться акорди музики, жевріють іскри вогнів у темних очах, рівно випростані плечі і зачіска підібрана вгору додають усій її постаті імпазантності і елегантції, хоча вона ростом невисока. Щоби її злегка рожевіють і на устах ледь помітна усмішка.

Хто ж ця жінка, що з глибоким почуванням великої людяності йде до людей, що справжню насолоду знаходить у мистецтві, в природі, що бачить убогість свого люду і його нужду й ста-

лення селян до місць, де їх застала остання ревізія землеволодіння, і про скасування козацького устрою, а в 1785 р. з'явилась грамота про закріпачення українського селянства і дворянські привілеї поширено на козацьку старшину, яка після скасування українських ранг дістала дворянське звання. Тепер Україна нічим не різнилась від інших московських колоній. Малоросійська Колегія стала вже непотрібна, і її в 1786 р. скасовано.

Оглядаючи працю цього інституту для перетворення України на колонію, не можемо не завважити багатьох спільних рис її діяльності з діями сучасних володарів України. Тоді широко повідомляли, що Малоросійська Колегія твориться для добра України, щоб український нарід не зазнавав криєд від своєї влади, що існування такої апеляційної інституції бажає само населення. А хіба в наш час не маємо того самого? Всі заходи советського окупаційного режиму трактується як заходи для добра України і як виконання бажань народу.

Методи московського імперіялізму і колоніялізму лишаються незмінними впродовж століть. Це підтверджують факти з історії. Нашим завданням є виявляти ці факти і знайомити з ними чужинців, тим прискорюючи знесення московського колоніялізму і визволення нашої батьківщини.

рається своїм пером вибороти йому кращу майбутність; що є уособленням жіночності і ніжності, але водночас незламний борець за жіночі права; що вмів картати не тільки інших, але й себе; що безупинно працює і вчиться; що ні за яку ціну не змінює своїх поглядів, свого національного я. Вона не має особистого щастя, зокрема в подружньому житті. Про це вона й пише до І. Франка: „Здивується може, що я знову впадаю в меланхолійний тон бібрецької Юлії? Тепер що іншого, — тепер гірко мені і тяжко в подвійній неволі (одна — людини, залежної від властей, друга неволя це моя жіноча неволя). Сумний і пригноблений вплив має на мене те, що не можу брати уділу хоч би тільки в з'їзді жінок (бо муж не дозволяє); що я віддалена від усього духовного і що за кожен дрібницю, от таку, як видання віршів, маю нові неприємності . . .”

Але люди, яким вона навчає дітей, її люблять і дуже жалують за нею, і коли її переводять до іншого містечка, у своїх спогадах вона згадує, як казали селяни: „Пани забрали нам вас, бо ви наші, не гоноритесь увійти до низької хати, ви щирі, людяні для нас і наших людей”.

Ця жінка — Уляна Кравченко, автор першої збірки українських поезій в Галичині, написаних жінкою, виступає в літературі у 80-ті роки, коли Галичина була під займанщиною Австро-Угорщини. Вона письменниця-прозаїк, педагог, полум'яний борець. Вона — людина, що має в собі силу стати на прою майже з усім суспільством, що, за винятком групи ідейних людей, крайньо вороже ставилось до прогресу, до всіляких нових напрямів і до найменшого сколиху національного пробудження. Вона бореться проти національного і соціального насильства і закликає до визволення жінки.

Псевдонім Кравченко прибирає собі Уляна Шнайдер, щоб не звертати на себе уваги влади. З раннього дитинства вона виростає в літературній атмосфері. Батько її — Юлій Шнайдер — німецького роду, державний урядовець, але щиро цікавиться культурним рухом українців,

пише поезії українською мовою, які появляються в „Зорі”, обороняє українців проти австрійської влади, і через це його усувають зі служби. Коли Уляна мала 10 років, батько умирає. Мати її походить із старої священничої родини Лопушанських, гарно співає, має великий хист розповідати, і це впливає на духовий розвій поетеси. Уляна, народжена 1860 р. в Миколаєві, Жидачівського повіту, живе в домі батька поета Миколи Устияновича. Брат Миколи виголошує його вірші, і Уляна захоплена ними. Але, зокрема, сильні переживання викликають у неї поезії І. Франка. „Вони будили в мене, — казала вона, — шану і дивний страх, що він один із недосяжних велетнів...” І сама тоді починає писати з допомогою проф. Омеляна Партинського.

Переїхавши до Львова, Уляна порушує „табу”, йдучи в 1884 р. до касина „Руської Бесіди”, де відбуваються перші організаційні збори „Товариства Руських Жінок”, заснованого Н. Кобринською. Тоді самотній жінці без опіки старшої дами навіть у бібліотеці чи в театрі не випадало перебувати. І за таку сміливу самостійність У. Кравченко стає предметом атак у пресі, а пізніше навіть втрачає посаду. Але, не зважаючи на все це, у таких жінок, як вона, Н. Кобринська, Анна Павлик і Михайлина Озаркевич, щораз більше поширюються обрії мислення. Ці жінки намагаються піднести культурно-національний рівень суспільного життя, несуть емансипаційні кличі, щоб піднести жінку з її становища рабині.

У 1881 р. поетеса закінчує учительську семінарію і дістає посаду в Бібрці. За її відвертість і критичність у намаганні побороти вузьколобість своїх товаришів її переводять до села Стоків. Там умирає її мати. Згадуючи про ті часи, письменниця у своїх „Спогадах учительки” пише: „Кінчається осінь. В хаті тісно, темно, вогко і зимно. Коли розпалюю в печі, вітер завертає дим до хати. Глина зо стелі падає кусниками. Чому я сама ту? Де руки, що мене обережно хоронили? Де серце, що мене горнуло до себе в кожній хвилині горя?”

Доля У. Кравченко йти від села до села в пошукуванні нового місця і боротися проти невігластва своїх земляків. „Яка ж праця кращі жнива може принести, — писала вона, — як не та, що сягає до підстави суспільності і... ціл-

лю мою власне егоїстичне добро не буде”. Вона вся повна посвяти й любові до дітей, живе їх щастям і болем. Не може дивитися, як її товариші-вчителі без причини побивають дітей, а один із них необачним і сильним ударом по голові навіть убиває хлопчину. Згадує, як в її класі був дуже бідний каліка, горбатий хлопчина, і одного разу, коли на подвір’ї зібралась ціла школа, учитель вхопив того хлопця і, немов на глум, поставив його на підвищенні. В широкій довгій блюзі батька чи старшого брата, в за великих чоботях, блідий і нужденний стояв безборонний хлопчина, а сотки здорових, рум’яних дітей дивились на нього і реготались.

„Милосердя повинно бути більше, як нужда, — писала після того випадку У. Кравченко. — Милосердя повинно прогнати нужду з лиця землі”...

І. Франко, щоб піднести У. Кравченко на вершини письменницької творчості, дораджує їй багато вчитись і читати, зокрема світочів світової літератури, і вона читала: Данте, Бальзака, Шекспіра, Гете, Фльобера, Дюма і українських авторів, передусім Т. Шевченка. Іван Франко писав їй, що „без великої праці і без широкого знання не можна створити щонебудь велике і вічно живуче”... І поетеса згадувала, що „поради і похвали великого мого друга сплітались в китиці запаших польових квітів, в котрих були й колючі будяки”. Бо коли поетеса вислала великому поетові вірш „Я — ваша”, він відповів: „Вірш, безперечно, найліпший з усього, що Ви досі написали, і буде окрасою нашої лірики. Дуже цим не гордіться, але мушу Вам замітити, що Ви на ковзкій дорозі. Покиньте етери і хвилі, і солов’їв, і могилів — усе дрянє, не варга Вашого пера, глядіть на речі реальніше, а то пісні Ваші зовсім розплинуться в тони і перестануть бути зрозумілими для людей. Посилаю Вам Шевченкову „Марію”. Це, на мою думку, найкраща перлина нашої поезії, читайте її і вчитуйтеся добре і пильно придивляйтеся, як можна речі на око прозаїчні піднести до високої поезії — української — реальної”.

У творчості У. Кравченко бачимо великий духовий вплив І. Франка, який вказує, шліфує, картає, схвалює, править мову і форму — провадить її на шлях справжньої поезії в її найчистіших формах.

У перших днях листопада вона вперше діста-

ла листа від І. Франка, написаного на рожевому папері фіолетовим чорнилом, тоді ще для неї незнайомим, характеристичним письмом. І цей незнайомий, за словами Уляни, „вирішив її долю”. У цьому листі І. Франко писав, що, випадково знайшовши її вірша „Згадай мене, милий”, звернув на нього увагу, виправив і дав до друку. А в листі до поетеси зазначив, що в неї більша здібність писати вірші, як прозу, захоплював не втрачати віри в себе, охоти до життя і праці. Характеристичним є те, що він вправляв тільки форму і мову, не торкаючись змісту, бо сам казав: „Побачите, що, як лиш можу і вмю, стараюсь не затерти Вашої мислі, не здути того ніжного пилку, котрий, мов легкою мрякою, обслонює Ваше чуття, вилите на папір. Надіюсь, що Ви швидко й самі запануєте над формою і не будете потребувати допомоги від такої незручної руки, як моя”.

В 1881 р. поет приїздить відвідати Уляну в Бібрці. Згадує Уляна Кравченко: „Наша дружба зміцнювалась через тугу за спільною, дорогою нам працею, і в ділах нашої спільної приятельки, української поезії”. Зі Львова І. Франко присилає Улянці Кравченко літературні новинки, а не раз, як пише поетка, прислав „цілі міхи книжок”. Вона з тремкою радістю і гордістю згадує ті хвилини, коли могла слухати не тільки письменникових порад, але й живого слова з уст великого вчителя. Вона відчуває, як тим самим стає співучасницею його ідейної праці для всього суспільства. В одному з листів, посилаючи І. Франкові свій „Спогад”, У. Кравченко пише: „Ви пригадуєте собі один день весни і бібрецький луг, повен лотачів... і тихі розмови і мрії про щастя і волю людей — братів”.

З кожним днем приязнь їхня дужчає і творить сильний співзвучний акорд у їхньому творчому житті. Поетеса згадує, що І. Франко, читаючи їй свої вірші, збуджував давні мрії, задуми і бажання йти на новий шлях. І вона пише йому: „І я забувала про своє „я”... Я правду кажу, брате мій, мій милий, Твоя сестра я є... — я горю на сторожі Твоїх високих ідеалів, як віть, горюча на вершинах”.

За допомогою І. Франка у 1885 р. виходить її перша збірка поезій „Пріма Вера”, а в 1891 р. — друга збірка на „Новий Шлях”. У цьому ж

часі вона дописує й до жіночого журналу „Перший Вінок”, заснованого у Львові 1887 р.

Дванадцять років слідує за працею поетеси І. Франко і в своєму листі у 1895 р. зазначає: „Нових Ваших фрагментів міг би позавидувати Вам кожний із живучих поетів: вони живі, різномодні змістом і тоном, гарні під оглядом форми”.

В одному із своїх афоризмів письменниця радить, як читати книжку: „Читання книжки — це праця, великий, тяжкий, повільний труд. Картки треба обертати, наче скиби землі, і кожне слово обернути — важке слово, — глядіти, розважати, щоб у книзі віднайти живе серце безсмертного духа, книгу треба серцем відчутти, оживити... Книга — обличчя автора; у кожній книзі цілющий чар або вбивча отрута”.

З поетичної спадщини Уляни Кравченко залишилися: „Пріма Вера”, „На новий шлях”, „Проліски”, „В дорогу”, „В житті є щось”, „Шелести нам, барвіночку”, „Для неї все”, „Лебедина пісня”, „Карітас”. Із прозових — „Спогади учительки”, „Замість автобіографії”, „Голос серця”, „Мої квіти” — останнє — це поезія в прозі. Вона співробітничала у багатьох журналах і часописах, писала статті, дописувала до українського католицького журналу „Дзвони” в рр. 1931-39. У 1958 р. в Києві вийшли твори У. Кравченко. В їх літературній аналізі є речення: „Остеронь кращої частини поетичної спадщини поетеси стоять збірки поезій „На визвольному шляху”, „Для неї все” і „Карітас”. Ясно, що тут не втерпіли, щоб не затаврувати письменницю, бо остання збірка — це вірші релігійно-містичного характеру, а дві інші віддані українській визвольній тематиці. Вони повні національних почувань і великої віри у воскресіння народу. У них поетеса закликає до різкої відсічі ворога, до полум'яного бою. Советський літературознавець не міг викреслити ті три збірки, але, річ ясна, мусів їх засудити.

Для творів Уляни Кравченко характеристичні щирість почуттів, правдивість, цікаві метафори, вміння відтворити своєрідну красу народу, вдала алегорична форма, коли вона порушує проблему визволення жінки, подеколи містичність, абстрактність, світлий ліризм, сонетична форма. Вона забуває свої трагічні невдачі, перейнята тугою за національно-суспільним ви-

Ю. Редько

УКРАЇНСЬКІ ПРИЗВИЩА

Типів українських прізвищ багато, і вони дуже різноманітні, але не однаково поширені на території України.

До найбільш поширених прізвищ належать чотири типи, відомі по всій Україні. Це прізвища на -енко, -ук (-юк, -чук), -ський (-цький, -зький) і прізвища, утворені семантичним способом (Дуб, Горобець, Вітер).

Прізвища на -енко типові для східної України, а прізвища на -ук, -чук — для правобережної. Прізвища на -ський, цький переважають на південному заході, а прізвища, утворені семантичним способом, поширені рівномірно по всій українській території.

Прізвища на -енко не даремно вважається найбільш типовими українськими прізвищами. Якщо вони й зустрічаються інколи серед інших слов'ян, то переважно, за винятком білорусів, як прізвища за походженням українські. Поширені вони в усіх областях, але, як сказано, найбільше їх у східній частині України. Перше місце займають вони у 10-ох областях: Київ-

здоровленням, що й висловлює у вірші: „Люблю тебе, народе мій убогий, хоч ти в ярмі, люблю тебе, хоч ти тяжкий невіжа, живеш у темі. Люблю й даю ім'я тій любові — свої думки, мов золото, посічене словами в тонкі дрібки”. . . Є в її поетичному доробку і народопісенні вірші, і любовна лірика.

Після закінчення 40-літнього вчителювання У. Кравченко з великим жалем покидає Сілець і замешкує з молодшою донькою (син згинув у першій світовій війні) в Перемишлі — у малому чужому домику, вікна якого виходять на парк, а з веранди її очі зустрічаються із синявою Сяну, і з недалекої церкви гомонять дзвони. Аж до смерті в 1947 р., до 88-го року життя вона вже не залишає дому, хоч навіть у постелі була повна духових сил і творчої снаги.

З даліни років побіч Уляни Кравченко виразно зарисовується постать її друга Івана Франка; він креслить, карбує слова, наполегливо вчить, і на його словах виростає духовна еліта Галичини, росте національна свідомість на землях Великої України.

ській, Чернігівській, Черкаській, Полтавській, Сумській, Харківській, Дніпропетровській, Кіровоградській, Запорізькій та Херсонській. Пересічно чверть всього українського населення цих областей мають прізвища на -енко.

Прізвища на -ук, -чук також поширені по всій Україні, але їх такою ж мірою можна вважати за основний західноукраїнський тип, як прізвище на -енко — за східноукраїнський. Перше місце вони займають у сімох областях: Волинській, Рівенській, Житомирській, Вінницькій, Хмельницькій, Чернівецькій та Івано-Франківській (Станиславівській). Значний відсоток ці прізвища становлять також у двох південних областях — Одеській і Миколаївській, де займають третє місце. На четвертому місці прізвища на -ук, -чук у Львівській, Київській і Дніпропетровській областях.

Прізвища на -ський, -цький, -зький становлять третій основний тип українських прізвищ, значно поширений на всій території України. Перше місце вони займають тільки у чотирьох областях — Львівській, Тернопільській, Одеській і Миколаївській. У Хмельницькій області відсоток їх такий самий, як у Львівській, але місцем тут вони поступаються прізвищам на -ук, -чук. Найменше прізвищ цього типу в Закарпатській області, де вони займають аж 13-те місце. Якщо значне поширення прізвищ на -ський можна пояснювати якоюсь мірою польським впливом, то зрозуміле їх більше поширення на Правобережжі і менше у південно-східних областях. Зрозуміло також, чому цих прізвищ найменше на Закарпатті: відділена від Польщі кордоном, ця частина української землі протягом століть мала більший зв'язок з угорцями, румунами та словаками. А проте, незрозумілим здається вищий відсоток прізвищ на -ський в Одеській, ніж у Львівській та Івано-Франківській областях, які найдовше перебували у складі польської держави. Незрозумілий також відносно низький відсоток українських прізвищ на -ський у Житомирській області (5.7%).

Прізвища утворені семантичним способом дуже поширені по всій Україні. Правда, основне

місце займають вони в Закарпатській області, зате в жадній іншій області не сходять нижче четвертого місця. Найвищий відсоток їх у Дніпропетровській області (16.5%). Якщо три попередні типи прізвищ характеризуються більшим скупченням на певних територіях, то прізвища, утворені семантичним способом, розміщені рівномірно по всій Україні. З цього погляду їх можна вважати найбільш нормальним типом українського прізвища, а разом з тим, мабуть, найбільш архаїчним.

Значний інтерес становить територіяльне розміщення інших словотворчих типів прізвищ, що теж мають значне поширення, але в жадній області України не займають першого місця. До них належать:

— Прізвища у формі членного прикметника або дієприкметника (Кривий, Завгородній, Погорілий). Найменше поширені вони у Волинській та Закарпатській областях.

— Прізвища на -ик, їк (Чабаник, Маїк) найчастіше зустрічаються у Харківській області, де займають третє місце після прізвищ на -енко.

— Прізвища на -ко (Жилко, Приходько) найменше зустрічаються у Тернопільській і Рівенській областях.

— Прізвища на -ак (-як) (Грицак, Третьак) мають кількісну перевагу на заході України.

— Прізвища на -ець (Кутковець, Левенець) найбільше поширені у Закарпатській області. Для цієї області найбільш характеристичні прізвища, в яких суфікс -ець приєднується до основи, поширеної суфіксом -ін, -ишин або обома цими суфіксами (Євчинець, Іванишинець).

— Прізвища з патронімічними закінченнями -ич, -евич, -ович, одні з найдавніших українських прізвищ, поширені більше в західній частині України. В Харківській, Херсонській та Черкаській областях їх зовсім не зареєстровано.

— Складані прізвища (Підкопайгора, Червоноштан) дуже характеристичні для України. Найбільше таких прізвищ у Харківській, а далі Херсонській і Полтавській областях.

— Прізвища на -ин, -ишин (Хомин, Ковалишин) більше поширені на заході України, хоч існують в усіх її областях. Мабуть, виключно західними є прізвища на -ишин, утворені від назви матері по чоловікові: Павлиха, — Павлишин.

— Прізвища на -ів, -ов, -ев не є одним морфологічним типом. В східноукраїнських областях їх важко відрізнити від російських прізвищ цього ж типу. Прізвище Іванов, очевидно, треба вважати російським, якщо його носій росіянин, і українським, якщо він українець. Не викликають сумніву щодо свого українського походження тільки прізвища на -ов, утворені від слів, не вживаних у російській мові: Ковальов, Грицьков, Шевцов. Прізвища на -ів широко виступають насамперед в Івана-Франківській, Тернопільській та Львівській областях.

— Прізвища на -ан (Федан, Чернівчан) найбільш типові для Чернівецької області.

— Прізвищ на -ун (Павлун, Хорощун) найбільше в Сумській області.

— Прізвищ на -ай також найбільше в Сумській області.

— Прізвища на -ій (Бабій, Завалій) найчастіше зустрічаються у Тернопільській та Івано-Франківській областях.

— Прізвищ на -ар (Губар, Чубар) найбільше в Чернівецькій та Харківській областях.

Про територіяльне розміщення десятків інших надзвичайно різноманітних прізвищ тут не йдеться за браком місця. А проте, основні словотворчі типи українських прізвищ розміщені на території всіх областей України, становлячи ще один переконливий доказ єдності української мови та її носія — українського народу.

„ЗАПОВІТ” ПЕТРА ЯКІРА

У зв'язку з недавнім арештуванням сина знищеного Сталінін маршала Йони Якіра — Петра Якіра, провідного російського дисидента, і після того його „покаянної” заяви варто пригадати присвячену йому в липні 1972 р. передачу польського радіо „Вільна Європа”.

Петро Якір, який був арештований 14-літнім хлопцем і відсидів 20 років у концтаборі, повідомляє радіо „Вільна Європа”, сподіваючись свого поновного ув'язнення, хотів був передати через чужинецького журналіста в Москві свій „заповіт”. Однак, журналіст побоявся везти через кордон таку небезпечну річ і тому текст „заповіту” знищив, а його зміст вивчив напам'ять. Переїхавши через кордон, він переказав його своїм колегам-журналістам. Ось зміст цього „заповіту”:

„Думаю, що мене ось-ось схоплять і запроторять у тюрму або бжевільню. Коли мене битимуть, я „признаюся” до всього і підпишу все, що вони захочуть. Це буде, однак, неправда. Я ніколи не ношуся з самогубними думками. Коли б, однак, проголосили, що я „наклав на себе руку”, то знайте, що мені в цьому „допомогли”...

М. Чировський

„ДИВИТЬСЯ, ТОВАРИШУ, ЛЮДИ СМІЮТЬСЯ”

Це — книжечка нелегального гумору з-поза залізної заслони, зібрані і впорядковані Іваном Коляскою анекдоти, з передмовою Осипа Скворецького, видання Петра Мартина в Торонті, Канада, 1972р. Ілюстрації Мирона Левитського і Тибора Ковалика. Ст. VIII — 135, англійською мовою. Ціна 2.50 дол.

Перед нами напевно весела книжечка, скомпонована Іваном Коляскою, якого українська спільнота вже добре знає з його двох поважних публікацій: „Шкільництво в Советській Україні” та „Два роки в советській Україні” і його численних виступів у Канаді і Америці, в яких він таврував гіпокризію, терор і експлуатацію, що їх запровадив большевицький режим на Україні.

Осип Скворецький у своїй передмові пише: „Мені цікаво, чи існує якась наукова студія про генезу. Але якщо така є, тоді я певний, що в ній стверджується моє глибоке переконання, що численність і напруга політичних анекдотів в даній спільноті узалежнюється від її політичних свобод. Чим менше свободи, тим більше політичного гумору”.

І дійсно, читаючи всі ці анекдоти, які охоплюють всі ділянки життя поза залізною заслоною взагалі, а в СРСР зокрема, ідучи за ствердженням Скворецького читач може легко прийти до висновку, що там немає жадної свободи.

Книжка поділена на розділи згідно з тематикою: „вожді”, національне питання, партія, комунізм і капіталізм, безкласове суспільство, „перегнати Америку”, війна і мир, „советська справедливість”, сервілізм, пияцтво, гіпокризія, недостача необхідного, бюрократія, советські „реалітети”, советська „демократія” і „прекрасна майбутність”. Деякі з вміщених у книжці карикатур скопійовано з московського „Крокодила”.

Щоб як слід зрозуміти їдкий і глибоко інтелігентний нелегальний політичний гумор в Советському Союзі, переповідаємо декілька анекдотів з обговорюваної книжечки:

— Яка різниця між малярами реалістичної, імпресіоністичної і соціалістично-реалістичної школи?

— Натураліст малює те, що він бачить, імпресіоніст — те, що відчуває, а соцреаліст — те, що йому наказують малювати.

**

— Чи існують проблеми, яких неможливо розв'язати?

— Даруйте, але ми не відповідаємо на питання, що стосуються до советського сільського господарства.

**

— В чому суть і істина советської централізованої демократії?

— Індівідуально кожний громадянин є проти такої демократії, але колективно — всі за неї.

**

— В чому різниця в СРСР оптиміст від песиміста, коли обговорюють советську господарську ситуацію?

— Песиміст стверджує: „Ситуація є такою жахливою, що вже гірше не може бути”. Оптиміст заперечує: „О, ні! Вона ще може погіршитися”.

**

Беручи до уваги, що в книжці 135 сторінок, а на сторінці вміщено пересічно по чотири анекдоти, український читач знайде їх там понад 500. І кожний з тих анекдотів змушує його усміхнутися крізь сльози, коли призадумастся він над долею своїх братів і сестер на рідних землях.

Не пощадив Іван Коляска і комуністичного режиму в сателітних країнах — в Чехо-Словаччині, Східній Німеччині, Мадярщині, Польщі та Румунії, присвячуючи їм окремі розділи.

Знаменитий дотеп про советську допомогу для Єгипту у війні з Ізраїлем:

Турист питає Нассера, чому Єгипет програв у 1967-му році війну з арабами:

— Ви ж мали найкращу російську зброю.

— Так, — відповідає Нассер.

— Ви ж мали найкращих російських військових дорадників.

— Так.

— Тоді чому ви програли?

— Московські дорадники, — вияснив Нассер,

БЕЛЬГІЯ — ДОСЛІДНА ДІЛЯНКА КГБ

З країн Західної Європи КГБ вибрало Бельгію, як свого роду дослідну ділянку для своєї розкладницької, підривної роботи. Тут віддавна процвітає Товариство бельгійсько-советської дружби, звідси пропорційно найбільше емігрантів і туристів їздять до ССРСР.

У московській „Правді” з 2 грудня в статті „Приклад розв'язання національного питання” бачимо, як далеко зайшла в Бельгії ця діяльність КГБ. Недавно на бельгійській телевізії демонстровано передачу п. н. „Віза для миру” — советську брехливу агітку, присвячену проблемам національної політики в ССРСР. В її підготовці брало активну участь брюссельське бюро „Ін-туриста”, а як член журі був запрошений кореспондент „Правди”.

Тепер бельгійська телевізія підготовляє великий фільм, присвячений проблемі європейської безпеки, очевидно під опікою Москви. „Рік 50-річчя Союзу ССР, — заявляє генеральний секретар Т-ва бельгійсько-советської дружби Моріс Санже, — ми, друзі Советського Союзу, стараємося використати для того, щоб найкраще познайомити бельгійців з життям великої многонаціональної держави”.

По містах Бельгії влаштовується численні виставки, присвячені 50-річчю ССРСР. Лекції на цю тему читають навіть в Лювєнському університеті. Советські ансамблі не переводяться в Бельгії, наpomповуючи бельгійців пропагандою про „щасливе життя в ССРСР” і про „успішне розв'язання в тій країні національного питання”.

Советські пропагандисти, спекулюючи на міжнаціональних конфліктах флямандців і вальонів, що замешкують Бельгію, спритно підсовують їм, як зразок, советський спосіб розв'язання національних проблем.

— дораджували нам відступати, відступати і чекати на зиму.

Численні карикатури в значній мірі підносять вартість видання. Авторів цих рядків ця книжечка особливо припала до серця тому, що, приймаючи пана Коляску у себе в хаті, у розмові з ним автор радив йому підготувати і видати таку збірку нелегального підсоветського гумору.

Чи має ця книжечка недоліки? Так, має: її слід було б видати на кращому папері, в твердій оправі і ще багатше ілюструвати, як це робиться в ЗСА з подібними публікаціями. В кожному разі, це — унікальне видання.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ
НА
ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”!

„ПРОШУ, БУДЬТЕ БРУТАЛЬНІ!”

У часописі „Гайлендер”, що виходить в м. Гайлендсі, Північна Керолайна, вміщено надзвичайного листа матері, адресованого до коменданта місцевої поліції. Ось стислий переказ цього листа:

„Одна з найбільш часто уживаних нашими бунтарями фраз звучить: поліційна брутальність. Можливо, я не розумію значення цієї фрази, але я, як мати, хочу в цій справі Вам дещо сказати.

Я маю двох синів-підлітків і нічого, крім добра, їм не зичу. Я є „типова мати” і я не хочу, щоб їх будь-хто напастував, але я хотіла б, щоб при потребі ви були у відношенні до них брутальні. Це для вас несподіванка?

Якщо ви затримали б їх, коли б вони гналися автом з недозволеною швидкістю, прошу Вас бути супроти них брутальними. Я була зі своїм мужем у шпиталі, щоб потішити жінку, чоловіка якої вбив молодий чоловік, налетівши на нього автом. Чи це не була брутальна річ? Я грала на органі, коли хоронили двох маленьких дітей, бо хтось гнався автом з надмірною швидкістю. Чи це не було брутальне вбивство?

Якщо ви зловите моїх синів з пляшкою горілки, прошу Вас, будьте супроти них брутальними. Я сиділа зі своїм мужем цілу ніч біля смертельно покаліченої молоді людини, яка в п'яному стані попала під авто. Я чула сповідь іншої п'яної людини, яка розповідала мені і мужеві про тюрми, в яких прийшлося їй побувати внаслідок того страшного навичку до алкоголю. Я допомагала годувати голодних дітей, бо їх п'яний батько не прийшов додому. Чи це не було брутальне з його боку? Я потішала матір, доньку якої вбив п'яний батько.

Якщо Ви зловите моїх синів з наркотиками, будьте супроти них брутальні. Я опікувалася випущеною з тюрми жінкою, яка, нанюхавшись кокаїни, забила на смерть свого чоловіка. Я бачила колись гарного молодого чоловіка, який обернувся на потвору внаслідок уживання героїни.

Я сподіваюсь, що мої сини-підлітки не потребуватимуть Вашої допомоги. Але якщо вона буде потрібна, прошу Вас — будьте супроти них брутальні!

„МІЛІТАНТИ ЗАГРОЖУЮТЬ АМЕРИЦІ”

Голова Контрольного відділу в справах підривної діяльності у ЗСА Джон В. Меген заявив, що американці мусять знати, хто є відповідальний за насильства і убивства, які загрожують життєвим основам Америки.

„У заворушеннях, що відбувались по наших кемпсах, — сказав Д. Меген, — студенти-радикали спричинили кількадесят смертей і кількасот фізичних ушкоджень протягом останніх двох років. Матеріальні втрати при цьому становлять 14 мільйонів доларів. Протягом останнього року з їхніх рук згинуло понад сто поліцейських, а протягом останніх трьох років вони підклали 6.500 бомб, включаючи Капітоль у Вашингтоні, ці-

лий ряд мобілізаційних станиць і банків. Расистські групи, ув'язнені в тюрмах, підбурюють в'язнів до бунтів. Наші визначні державні мужі і навіть наш Президент живуть під постійною загрозою.

Підбурливі статті, що мають своєю ціллю розпалювати пристрасті серед національних меншин і студентів, публікуються сотнями в підпільній пресі. Ось цитата з одного підпільного часопису: „Вже прийшов час, коли ми мусимо прокинутись і усвідомити, що поліцист на розі сусідньої вулиці і конгресмен у Вашингтоні не є наші охоронці і наші слуги. Вони — охоронці і слуги Системи. Цим монстрам ми мусимо позаганяти кулі в мозок або поперерізувати їхні горлянки. Це означає кров і хаос, але робити це треба зараз, щоб не було запізно”.

Що ж робити з цими групами? Американці знають про те, що існує Внутрішній Акт Безпеки з 1950 року і Контрольний відділ у справах підривної діяльності (ЕсЕйСіВі), але вони юридично спаралізовані і їм загрожує смерть від законодавчої влади. В часі, коли діяв той Акт, членство в Комуністичній партії зменшилося з 52.000 до 8.000. Тепер пістряк насильства знов росте з неймовірною швидкістю. І все це, заявив Джон Меген, на мою думку, мусимо завдячувати Найвищому Судові, який гостро обмежив Акт і діяльність ЕсЕйСіВі. Тепер ми бачимо наслідки цього обмеження.

Заалармований зростом насильства і підривної діяльності, президент Ніксон підписав у липі 1971 р. Екзекутивний Наказ, що уповноважує ЕсЕйСіВі проводити переслухання у справах тоталітаристичних, фашистських, комуністичних і інших підривних груп. На жаль, цей Екзекутивний Наказ застряг у Сенаті.

Джон В. Меген закликає американців звертатися до своїх конгресменів з вимогами надати Актові Безпеки з 1950 року повної сили.

МОЛОДЕЧИЙ ВЕЧІР В АЛЛЕНТАВНІ

Заходами Відділу ОЖ ОЧСУ і Відділу ООЧСУ в Аллентавні 20 травня ц. р. відбувся вечір з багатогранною програмою, що його виповнила молодь.

Вечір започаткувала коротким словом голова Відділу ОЖ ОЧСУ п. А. Гудз, яка закликала присутніх шанувати однохвилинною мовчанкою Матерів-Героїнь в Україні.

Дівчата і хлопці в народніх строях проспівали низку побутових пісень, що їх приготував п. О. Білинський, а юнак С. Чаплинський виступив із сольовим співом. Танцювальна група під керівництвом п. С. Кацапира виконала кілька танків. Усіх учасників програми присутні нагороджували рясними оплесками.

Чистий прибуток з цього вечора в сумі 250 дол. призначено на будову пам'ятника Лесі Українки на Оселі СУМА в Еленвіллі.

„Шевченко перший подолав роздвоєння”...

У своєму надрукованому на Заході есеї „Іван Котляревський сміється” підсоветський історик М. Брайчевський висловлює цікаві думки про стару українську літературу. Ось уривок із цього есею, за який мусів він прилюдно „каятися” в советській пресі:

„... Тут спадає на думку закон про незначеність духової енергії: не можна безслідно поховати ту силу, що вулканила Україну століттями, сходила кров'ю, вкривалася могилами, а потім знову вставала, налітала вихором і зносила тимчасові палаци нових панів та перекривала приниклі чужі голоси українською піснею.

На тих могилах буйно зійшли козацькі літописи — Величка, Граб'янки, Самовидця. Вилежувались, переписувались і чекали свого часу. І дивним дивом якийсь талант із згустків нашої крові й болю зіткнув „Історію Русів” — неймовірно важку і страшну повість про історичну трагедію України. Заховавшись за ім'ям архиєпископа Кониського, некорисливий автор цієї книги, як одержимий, викопав джерело, з якого живилось українське культурне відродження. Він поклав на нього таке заклиття, що кожен, хто з нього запричаститься, заражатиметься українським болем — ідеєю автономізму і козацького республіканства, або, принаймні, куди б не йшов, обертатиметься до нього. Рилеев, Максимович, Гребінка, Шевченко, Костомаров, Куліш, Срезневський, навіть Пушкін — усі вони зазнали, хто ідейного, хто більш естетичного впливу цієї високохудожньої правди і вигадки про Україну. Списки її передавалися з рук до рук, аж поки в 1846 році — за Миколи II — її таки видали. Очевидно, завдяки її подвійності: в основі своїй ця історія наскрізь патріотична (як лякають наші доктори та кандидати історичних наук — націоналістична), а отже опозиційна, але зверхня її тенденція цілком льюальна, з московською політичною орієнтацією.

Такою подвійністю позначена свідомість усіх дошевченківських та й пізніших діячів українського відродження. Реальної політичної сили ж ні Україна, ні Польща не мала (це зрозу-

ВоК

ЗА ПРОТИНАСТУП

Був погідний день. Я дивився на красу дерева та ніжність блакиті неба, і на мене найшов з далеких віддалей часу й простору колись не раз переживаний меланхолійно - солодкий настрій бабиного літа. А за вікнами йшла осінь і летіло за нею скупане у золоті та бронзі листя.

І тоді мигнула попід вікнами випрямлена постань мого друга. Від свідомости, що зможу поділитися своїм настроєм з особою, яка колись також була у його полоні, приємно залоскотало в грудях.

Увійшов мій друг і зразу побачив я, що йому зовсім не до бабино-літнього настрою. Уста стиснені, брови насуплені, а з очей іскри сипляться. Не привітавшись ні зі мною ні з моску дружиною, вихопив він з-під пахи середньої величини книжку і зі серцем кинув її на стіл.

„Отут, — вказує тремтячим від зворушення пальцем на книжку, — причина нашого нещастя.

„Мітологія імперіялізму”, — бачу красується на обкладинці.

— Ти хіба жартуєш, — кажу другові. — Що може нам нашкочити отака невинна книжка?

— О, вона так тільки невинно виглядає, — іронічно кривить уста мій приятель. — Бачиш хто її написав? Йона Раскін. А хто він такий? Неофіційний міністер виховання Іппі, знаєш, отої Молодечої Інтернаціональної Партії, члени якої мали вже деякий вплив на останній демократичній конвенції. А що таке ота Іппі? Поглянь тільки, кому ота книжка присвячена! — Обертає обкладинку, і я бачу присвяту: „Го чі Міневі”.

— А що в тій книжці? — ставить драматично питання, щоб надати відповіді більшої вибухової сили. — Звичайна комуністична пропаганда. Поглянь тільки, що каже сам автор про свою писанину. — Розгортає книжку, де був вкладений клаптик паперу, і читає з іроніч-

міли емісари революційної Франції і Наполеон, що слідами Карла XII намацували джерела українського вулкану), отже політична орієнтація могла бути лише московською. Зате органічна орієнтація, тобто справжня глибинно-підсвідома позиція — суто українська. Звичайно політична орієнтація для письменника була формальною, другорядною, навіть коли він був водночас державним чиновником.

Роздвоєння не міг подолати у собі мандрівник Сковорода, якого „світ ловив, та не впіймав”, зате закріпив за ним репутацію „юродивого”. А вже від Котляревського це роздвоєння тягнеться майже через усі біографії українських письменників, що висувалися у життя власними прізвищами, а в літературі жили під псевдонімами — Георгія Кониського, Ієремії Галки, Амвросія Могили, Основ'яненка, Дармограя, Іродчука, Мирного, Нечуя, Граба, Українки, Вартового і т. д.

Єство письменника в глибинному — і саме для нього потрібний був псевдонім. Що фор-

мальніше ставився він до громадсько-політичної позиції, то легше було йому плекати в душі стихійну цільність. Гоголь, після спорадичних гострих спалахів національної свідомости („Туди, туди, в наш край, наш давній Київ — він наш, він не їхній, правда ж...”), зробив одчайдушне зусилля подолати своє єство коштом насильства над природою і логікою („Домінантною для руских, чехов, украинцев и сербов должна быть единая святыня — язык Пушкина, какою является евангелие для всех христиан”). І це насильство коштувало його трагічного зламу і втрати творчої потенції.

Шевченко перший подолав роздвоєння, одверто вступивши на послідовно патріотичний опозиційний шлях, і це його коштувало волі і життя. Він був поетом без преси (за винятком щасливого випадку з першим „Кобзарем” та окремими творами), а офіційно був просто художником. Інші трималися в українській літературі, як той мандрівник, що зачепився над прірвою за кущ калини і життєрадісно припав до краплі меду...”

ним патосом: — „... в цій книжці Го, Че, Мао, Дебре і Фідель є духами, що переслідують Конрада, Лоренса, Кері, Форстера і Кіплінга. Вони — тобто Го і компанія — запалили культурну революцію, яка спопелить шмати Америки і приготує сцену для нової світової комуни вільних і люблячих братів та сестер”. — Чи не заносить від цих слів типово-комуністичним духом? — Палаючі очі друга впливаються в мене, ніби я був автором цих слів.

— Та це ще не все, — продовжує мій друг і розгортає книжку в другому місці. — Раскін говорить про літературу й одночасно пропагує комуністичні методи боротьби. Отут, — підсуває мені книжку під ніс, — стоїть чорним на білому: „Саботаж, народня війна, повстанська армія, загальний страйк — це зброя третього світу”.

— Слухай, друже, — сіпаю його за рукав і стараюся заспокоїти, — хіба ж ти перший раз напотикаєшся в Америці на комуністичну пропаганду?

Друг дивиться на мене, як на дитину, що поставила батькові наївне питання.

— Хіба ж ти не сумніваєшся в тому, що я про це добре знаю, — продовжує ображеним тоном. — Але тут подається комуністична пропаганда, замаскована двома авторитетами: видає книжку добре знане, респектабельне видавництво, і в додатку поглянь, як воно рекламує автора. — Обертає книжку з розмахом, немов би обертає самого її автора і підсоує мені перед очі задню частину паперової обгортки де, між іншими похвалами, бачу, написано, що автор є професором Ньюйоркського Стейтового університету і його виклади в 1971 р. слухали 1200 студентів. — Чи ж не імпонуючо і переконливо це все спрепаровано? — питає іронічно і кидає книжку на стіл, як якийсь непотріб.

— Один козак в полі не воїн, — кажу, — а одна книжка світу не переверне.

— Ба! — вигукнув друг і починає мандрівку по кімнаті. — Що б то був один козак, алеж бо то тільки один приклад великої конспірації. Опанування наукових закладів! — ось про що йдеться тим міжнароднім конспіраторам. І до певної міри їм це вдалося.

— Не так вже воно страшно, як ти кажеш, — переучу. — А пригадуєш, як оті, як ти кажеш,

конспіратори хотіли були останнього року після відновлення бомбардувань Північного В'єтнаму кинути знов, як колись, університети в хаос, і не вийшло їм. Та й аналіза голосування за президента виказала, що не так то вже багато студентів є радикально настроєні.

— Ага! — майже радісно вигукнув мій друг, спинившись у своїй мандрівці з піднесеним угору вказівним пальцем. — Добра заввага, яка потребує глибшої аналізи. Поперше, бомбардування було відповіддю на зовсім явну, а не приховану, як то було раніше, агресію, переведену з поміччю цілого арсеналу тяжкої зброї, доставленої Москвою, і тут треба було бути зовсім зачумленим комуністичною блекотою, щоб не бачити, що американці не ініціювали, а тільки реагували. Подруге, Президент відтягнув майже всі американські війська, переходячи на в'єтнамізацію, а набір рекрутів обмежив до мінімуму. Потретє, за ним була вже широко розрекламована подорож до Пекіну, а в часі виборів також і подорож до Москви. Все те вирвало студентські маси з-під впливу радикалів, та ядро їхнє міцно окопалось по високих школах.

— Це правда, — погоджуюся з другом. — Пригадується мені зараз щоденник, видаваний для студентів одного з найповажніших університетів: репортування й аналіза останніх студентських заворушень покривалися там повністю з поглядами радикалів.

— І це не тільки тут, в Америці, — розпалюється мій друг. — Те саме діється і в інших країнах. От, для прикладу, Вільний Університет в Берліні. Створили його американці за свої гроші, а тепер він уже майже опанований ліваками. А що проповідують деякі німецькі професори? Боротьбу проти антикомунізму!.. От тут і причина, чому комуністи так розпинаються за мир, чому так всюди ихаються зі своєю коекзистенцією. Вони ж добре знають, що світову війну вони програли б, але у мирно-коекзистенційній ривалізації капіталісти їм не рівня. Оця книжка — найкращий свідок. — Його гнівний голос перемішується з тонами болю і скарги, а постать хилиться немов пригинає її до землі великий тягар. — Тут гнилизну свою вони можуть ширити без найменшого спротиву, а там за найменше слово правди людину замикають і на довгі роки вилучують від впливу на су-

М. Трихрест

БРИТІЙСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ, ССРСР ТА ЙОГО ОПІКУНИ

Марксизм - соціалізм - комунізм, як ідеологія похідна від матеріалізму, є водночас і простацькою облудонаукою, і провокацією проти людства. Безбожництво для оскотинення-озвіріння людини; знесення-заперечення духово-матеріальної приватної власності для остаточного пограбування підвладних через „державу”; клясова боротьба з метою організації масової різанини й захоплення в такий спосіб влади та „інтернаціоналізм”, як личина фашизму-імперіо-колоніалізму, — все це й становить собою заздалегідь обмірковані підступи отого „третього” — Інтернаціонального Дармоїдства з його спільником — московським комуно-большеви́змом.

Інтернаціональне Дармоїдство — це всі ті, навіть певні нації, щонайменше в своїй верхів-

спільство. Завоювання зсередини — от чого вони добиваються! . .

Моя дружина, що цілий час мовчки слідувала за розмовою, рішилася сказати і своє слово:

— Все, що ви, сусідо, сказали, істинна правда. Як подумаю, на яку небезпеку наражені наші діти по школах, то аж серце мліє від страху. Писала в „Америці” пані Башук, що по школах і університетах чигають на наших дітей вовки в овечій шкурі, і так воно дійсно є. Я думаю, що тут наші тусмівці мають дуже тяжке, але почесне завдання: піти в протинаступ.

— О, так! На плечах тусмівців лежить велика відповідальність, — погоджується мій друг, та в його голосі чути виразну нотку затурбованості. — Але вони ж самі наражені на оті всі небезпеки. Їм треба допомогти, їх треба оточити спеціальною опікою.

— І це правда! — потакує другові моя дружина і підводиться з крісла. — Я іду приготувати вам перекуску, а ви тим часом подумайте, як найкраще старша генерація могла б допомогти нашим воїнам на фронтовій лінії боротьби за душу нашої молоді.

Дружина пішла до кухні, в хаті залягла мовчанка.

ці, які жирують за рахунок інших та всіляко прагнуть утривалити свій панівний стан, які ось уже понад півстоліття ведуть шалену боротьбу за опанування решти світу. Брежнєв й, зокрема, вибілювання московської в'язниці народів становить чи не найсильнішу зброю в руках злочинців, особливо на тлі політичного невігластва звичайних людей.

Бритійська Енциклопедія з 1968 року (том 6-ий, стор. 251) вмістила звіт про концентраційні табори в ССРСР і гітлерівській Німеччині. Причинок до цих відомостей дали джерела: „Примусова праця в ССРСР” Давида Даліна й Бориса Ніколаєвського, 1947 р.; Урядовий Звіт ЗСА про нацистську конспірацію та агресію, 1946-48 рр.; Звіт Секретаріату Міжнародного Трибуналу воєнних злочинців, 1947-49 рр.; „Динаміка Советського Суспільства” Волтера В. Ростова, 1953 р. та „Тиранія на суді” Б. Герріса, 1954 р.

У той час, коли страхіття концентраційних таборів гітлерівської Німеччини знайшли належне висвітлення в їх спрямуванні проти жидів, комуно-большевицькі „млини смерті” опинилися в досить лагідних сутінках. Подано назви майже всіх гітлерівських таборів, як от Авшвіц, Дахав, Саксенгаузен, Бухенвальд, Равенсбрюк та інші. Але жадного із величезного числа советських концентраційних таборів не згадано. У той час, коли наведено імена головних злочинців серед гітлерівців, як от Геррінг та Гімmlер, ні одного із комуно-большевицьких катів не названо.

Даліна, Ніколаєвського й Ростова, як американців жидівського походження, зрозуміло, болить серце за своїх знищених гітлерівцями земляків, що, однак, не повинно б бути перешкодою для висвітлення правди про Совети. Відповідні відомості на той час уже були оприлюднені англійською мовою в „Вілій книзі про чорні діла Кремлю” (С. Сандул, А. Степовий і С. Підгайний), яка вийшла з передмовою Г. Сімпсона в 1953 р., на додаток до великого числа джерел уже поширених у світі. Серед 175 назв таборів-комбінатів наведено такі велетні,

як от знані на весь світ Соловки та Колима, але про це ніяких відомостей у Бритійській Енциклопедії немає.

Як відомо, на Колимі каралося понад два мільйони в'язнів, загальне число яких у ССРСР часами досягало 15 мільйонів. Згадки про це в Бритійській Енциклопедії немає. Навпаки, велетенська, безприкладно-жорстока терористична машина народобивства в СРСР дістала поблажливу оцінку. Че-Ка, ГПУ, НКВД, МВД, КГБ, СМЕРШ тощо — плашки, що їх доводилося кожного разу міняти після їх закривавлення, це, за Бритійською Енциклопедією, лише „поправно-трудоі установи”, які, мовляв, мали право засилати „непевних людей” до таборів без суду. Оце й усе!

Про масові розстріли невинних людей ніякої згадки, як немає відомостей і про те, що московський комуно-більшевизм є відповідальний за знищення на теренах ССРСР протягом останніх 50 років близько 80 мільйонів людей. Про те, що вістря советського терору завжди спрямовувалося проти поневоленних народів, згадок теж немає. Навіть відомий у всьому світі злочин НКВД у Вінниці, де в 1943 р. відкопано близько 10-ти тисяч жертв із кулею у потилиці, і той залишився поза увагою цієї Енциклопедії.

Інтернаціональне Дармоїдство та його численні і впливові речники на Заході дбайливо бережуть своє, по той бік залізної заслони, ліве крило. Без захисту й допомоги тих темних сил московський комуно-більшевизм уже давно був би знешкоджений.

Волтер Ростов, пляновик закордонної політики Державного Департаменту ЗСА за президентів Кеннеді й Джансона та їх особливий дорадник у справах безпеки, завжди виходив із потреби однобічного, в „інтересах миру”, розбросення Америки та створення „Світового Уряду” на основі ООН, цієї установи Гісса-Молотова. Ростов, який разом із Діном Раском, дотеперішнім секретарем Державного Департаменту в 1961 р. гостював в ССРСР, оприлюднив був після того книжку про „пом'якшену політику Росії” і був співавтором документу ч. 7277 про напрямні політики ЗСА в „мирному світі”, тобто політики „неперемоги” та відступу перед комунізмом. Ростов, як член Ради

Чужоземних Стосунків („Каунсіл он Форін Рілейшен”), установи, що її уважають за напівтаємний виконний орган Інтернаціонального Дармоїдства, установи співвідповідальної за прихильну до Советів політику ЗСА, протягом останніх 30 років виявляв себе ворогом засади націоналізму й, отже, всіх уярмлених народів.

Московський часопис „Российский Демократ”, співзвучний із „Социалистическим Вестником” Абрамовіча (Нью Йорк), оприлюднив був у 1949 р. заяву Даліна, мовляв, „єдність народів Росії під час антибільшевицького походу буде оточена небезпеками. У цьому відношенні особливу ролю можуть відіграти українські націоналістичні групи”. Далін рекомендує „ясно, твердо й неухильно встановити, що боротьба проти більшевизму повинна бути водночас і нещадною боротьбою проти всяких ухилів від генеральної лінії побудови загальноросійської держави”. А. Ф. Керенський, тоді провідник московської соціалістичної „Лиги Борьбы за Народную Свободу”, той, що в 1917 р. стягнув з Америки до Росії 276 більшевиків, тримався такої ж лінії, мовляв, попередній розподіл ССРСР не тільки не потрібний, але й шкідливий”.

„Социалистический Вестник”, з яким, між іншим, співпрацював згадуваний Б. Ніколаєвський, заманіфестував не менше лихий дух проти поневоленних народів. У передбаченні „запеклої, подекуди збройної боротьби серед протибільшевицького табору”, зроблено погрозливий наголос, мовляв, „єдність народів Росії розрубує гордіїв вузол вузьконаціоналістичних прагнень”.

Хоч у Бритійській Енциклопедії і зазначено, що умови для в'язнів в ССРСР були „поза межами витримання”, бо їх тримали в голоді, але головне питання чисельности самих в'язнів не тільки залишилося відкритим. Згадка, мовляв, „сталінські чистки 1936-38 рр. додали додаткові тисячі ненадійних людей до таборів”, може свідчити лише про намір зменшити мірило вивозів, бо саме тоді ув'язнено близько 15 мільйонів невинних людей.

Облудонаука марксизму - соціалізму - комунізму - „інтернаціоналізму” є зброєю Інтернаціонального Дармоїдства і для досягнення світової надвлади, і для втримання обезвласне-

них, безбатьківщинних і постійно десяткованих рабів у покорі, у випадку здійснення тих злочинних намірів. Тим глибшою глупотою є наявність серед уярмлених народів послідовників цієї псевдонауки. Замість піти за гаслом Шевченка „В своїй хаті — своя правда, і сила, і воля”, піти по лінії християнського націоналізму й, зокрема, за засадою духово-матеріальної приватної власності для кожного члена національної спільноти, ті послідовники й досі не знають де їх права, а де їх ліва рука!

Травень 1970 р., доповнено в вересні 1972 р.

ХТО ВОНИ І ЩО ВОНИ?

Недавно у видавництві „Сучасність” в Мюнхені вийшла книжка Ів. Кошелівця п. н. „Микола Скрипник” — чи не з нагоди століття з дня його народження. У зв'язку з цією постаттю старого большевика і особистого Ленінового приятеля в еміграційній пресі свого часу точилась гаряча дискусія. Тепер вона знову відроджується.

У часописі „Мета”, органі УНДС, появилася цікава стаття Ю. Міщенка „За реальну оцінку Скрипника”. У цій статті, в зв'язку з студійним семінаром, який відбувся в січні 1972 р. в Мюнхені, автор пише, що на тому семінарі „п. Б. Кордюк у своїй доповіді ствердив, що „у міжвоєнному часі опір і боротьбу визначали передусім українські націоналісти на західних землях і українські комуністи-самостійники на східних землях. І ті, і ті, хоч помилялись, діяли згідно з своїми переконаннями, не відрікалися їх. І ті, і ті покладалися передусім на сили власного народу і принесли найбільші жертви”.

Далі автор пише, що „д-р А. Фіголь, один із метушливих діячів сучасної української політичної думки, пропонує українцям на еміграції ще одне національне свято — століття з дня народження М. Скрипника”.

Пан Ю. Міщенко слушно завважує: „Якщо розглядати Скрипника як українця, то забути його чоловічу участь у боротьбі проти України є неможливим. Він бо політично очолював збройну боротьбу проти Центральної Ради, проти Директорії УНР; він був на чолі збройних дій у боротьбі з повстанням селян Поділля та Волині разом із Затонським та Михайличенком. Він, бувши генеральним прокурором, прикривав своїм авторитетом всі акції ГПУ у винищуванні всіх, хто мав будь-яку явну чи таїну прихильність до ідеї Української Народньої Республіки. В часи найбільшого лиха України, масових арештів української інтелігенції, колективізації, розкуркулення та вивозу з України він сидів тихо і не виявляв себе, а, будиши членом Політбюра ЦК КП(б)У, власне керував і піддержував усе”.

Щодо українських націоналістів, то річ, очевидно, не дискусійна, а щодо українських комуністів-„самостійників”, то автор також слушно заявляє, що „були укра-

їнські комуністи, які з різних причин (але в усякому разі не для боротьби з владою) пішли до партії, але переважна більшість з них сиділа на тих постах, що їм партія приділила, і ніяких вимог не ставила. Твердити, що вони ставили спротив совєтському режимові, Москві — це явна неправда. Отже, вже давно напрошується питання, хто й чому з кіл української еміграції намагається пропхати думку в голови молоді, що коли й залишилось щось в Україні українського, що жевріє і деколи спалахне полум'ям, то це здобуток націонал-комуністів”.

На це питання автор відповідає сам: „Відповідь може бути тільки одна: це є амбіцією тих самих націонал-комуністів, які змушені обставинами перебувати на еміграції. Вони не можуть і не хочуть відкрити, хто вони і що вони, але ніби в ім'я історії твердять і уперто підтримують всякого роду такі версії”.

М. 3-ий

НОВЕ ЧИСЛО „АВН-КОРЕСПОНДЕНС”

Нове число „АВН-Кореспондентс” (вересень-жовтень 1972 р.) подає на обкладинці скульптурний портрет Романа Шухевича, Головного Командира УПА — з нагоди 30-річчя з дня її створення, а в тексті — витяги із статей світових часописів, присвячених УПА.

Про Європейську Економічну Спільноту містить свою статтю п. н. „Європа десяти?” Сальвадор де Мадаріяга. Далі йде інформація про 6-ту Конференцію Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) і 4-ту Конференцію Світової Молодечої Антикомуністичної Ліги, що відбулися в серпні 1972 р. в Мехіко Сіті, а також резолюції цих Конференцій. У своїй статті „Советський Союз — тюрма народів” д-р Ваймірза Гаїт подає коментарі з нагоди 50-ліття створення т. зв. Советського Союзу. Далі йдуть стаття Е. Орловського „Сучасний етап визвольної боротьби поневолених народів” і Заклик АВН до туристів і атлетів вільних націй на Світовій Олімпіяді в Мюнхені.

Про боротьбу хорватів проти штучно створеної держави Югославії написав статтю д-р Андрій Ліліс. „Ватикан і Кремль” — „каміння волас проти гри Ватикану з безбожними тиранами” — перегляд відносин ватиканських дипломатів з московськими подав Юсас Здебскіс. Отець Джері Гарді виступив зі статтею „Прокляття марксизму і російського імперіялізму”. „Голос свободи і визволення” — інформативний матеріал про підписаний у січні 1972 р. в Сан Франціско контракт з радіовисильнею ЕйКюАйДі ІЕф Ем для видавання радіопрограм естонською, чеською, польською і українською мовами п. н. „Центральна Європейська Година” кожного вівторка від 8-ої до 9-ої год. Решта числа „АВН-Кореспондентс” виповнена широкими інформаціями про діяльність української і інших національних груп, що входять до Антибольшевицького Бльоку Народів.

В. С.

ХТО ТАКІ ВІЛЛІ БРАНДТ?

Кореспондентка ньюйоркського „Нового Русского Слова”, в. Пирожкова, що має широкі контакти в Бонні, виступила 2-го грудня м. р. в цій газеті із сенсаційною статтею про переможця в останніх виборах у Західній Німеччині Віллі Брандта.

В. Пирожкова пише, що в тих виборах, від яких великою мірою залежить доля Західної Європи, соціал-демократи діяли на емоції німців, творчці культ Брандта, а християнські демократи звертались до їх інтелекту, ведучи аргументативну передвиборчу боротьбу. Емоції перемогли інтелект.

Хто ж цей новий володар німецьких душ? Справжнє ім'я і прізвище Віллі Брандта Герберт Карл Фрам, народжений 1913 р. в Любеку. Замолоду він вступив до радикальної соціалістичної робітничої партії, що стояла близько до комуністів. Лідером цієї партії був Макс Зайдвіц, що пізніше в Східній Німеччині зайняв пост міністра-президента Саксонії. Найближчим співробітником Зайдвіца був Лео Бауер, що є тепер дорадником Брандта і пише всі його промови.

Від Гітлера Брандт втік до Норвегії, де прийняв норвезьке громадянство і після війни повернувся до Західної Німеччини в ранзі норвезького майора. Там же змінив він своє ім'я і прізвище. Таку зміну мотивує він ніби тим, що соромиться свого незаконнародженого походження і тому не хоче мати прізвища своєї матері.

Коли почалася громадянська війна в Іспанії, Брандт вступив як кореспондент до Інтернаціональної комуністичної бригади. Тоді в Іспанії було забито багато священиків і монахів. Віллі Брандт говорив з цього приводу так: „Гураган пронісся по церквах і монастирях і очистив їх”. В тому ж періоді він писав у газеті „Новий Фронт”: „Перед пролетаріатом капіталістичних країн постав великий обов'язок захищати радянську державу”. У листі до ув'язнених в гітлерівській Німеччині молодих комуністів він писав: „Ми, учні Маркса і Леніна, вважаємо, що для переможної боротьби робітничої класи кінцевою є цілеспрямована революційна партія — комуністична партія”.

У своїй книжці „Політика миру в Європі”, що вийшла вже 1968 р., В. Брандт писав: „Ставши міністром закордонних справ, я зміг почати проводити в життя те, що обдумав і висловив протягом багатьох років”. Проте, коли був він оберборггермайстром Західнього Берліну, це не перешкоджало йому виступати з антикомуністичними промовами.

Вільність своїх книжок написав Брандт норвезькою мовою і заборонив перекладати їх на німецьку мову. Їх вилучено також з усіх архівів соціал-демократичної партії. У книжці „Друга світова війна” він оправдує всі загарбання Советського Союзу.

Віллі Брандт був двічі одружений, обидва рази з норвежками. Теперішня його дружина Рут була комуністичною журналісткою. Старший син — керівник комуністичної молоді в Західньому Берліні.

20-го листопада ліва молодь влаштувала Брандтові похід із смолоскипами, як то практикувалось за часів

Гітлера. Він вийшов на балкон і вітав демонстрантів простягнутою рукою.

З вірогідних джерел твердять, що вже викарбувано золоту медалью Віллі Брандта і Віллі Штофа, міністер-президента Східньої Німеччини. На другій стороні медалі — об'єднана Німеччина. Отже, чи не пора вже німецьким антикомуністам готуватися до еміграції?

ЗА СОЛОДКИМИ СЛОВАМИ...

Виступаючи 30 листопада в Будапешті на „митингу радянсько-угорської дружби”, генеральний секретар ЦК КПСС Леонід Брежнев виголосив довжелезну промову, яку закінчив переліком „основних напрямів нашої міжнародної політики”. Ось ті напрямні, що їх перелічив Брежнев:

- „Беззаперечне зміцнення миру в Європі;
- Велика всебічна допомога героїчному в'єтнамському народові в його успішній боротьбі проти імперіалістичної агресії;
- Підтримка прогресивних режимів в арабських країнах;
- Дійова солідарність з народами Азії, Африки, Латинської Америки в їх законному прагненні бути господарями в своєму домі;
- Активне сприяння встановленню добросусідських відносин між Індією і Пакістаном, встановленню миру в цій зоні;
- Успішна боротьба за утвердження принципів мирного співіснування в міжнародних відносинах в цілому, за міцний мир, за зворот від напруженості до відпруження, від недовір'я і ворожнечі до росту взаємовигідної співпраці.

Не советською, а звичайною, людською мовою ці „напрямні” розшифровується так:

— Через зіспання політичних провідників Європи словами про „мир”, через застрашування, шантажування їх своєю збройною потугою — „мирне” опанування Західньої Європи;

— Допомагаючи в'єтнамським комуністам і В'єтконгові, — вигнати Америку з Південної Азії і не дати опанувати її червоному Китаєві;

— Грішми, матеріальною допомогою і численними дорадниками, під прикриттям „солідарности” зміцнити на тих континентах сили комуністичних партій і в слухний момент через „визвольні” війни і революції приборати їх до своїх рук;

— В Індії і Пакістані встановити противагу китайським впливам, оточити Китай з півдня і — остаточно вигнати Америку з тієї зони;

— Використовуючи „голуба миру”, співіснування, при невгаваючій ідеологічній боротьбі, духово роззброїти Захід і забезпечити собі там міцні позиції, щоб потім з тих позицій починати „світову комуністичну революцію”.

Хто має очі, той бачить, хто має вуха, той чує. На жаль, провідним політикам світу перспективи концесій і широкої торгівлі з комуністичними державами, а

передусім із Советським Союзом засліплюють очі і заглушують слух. І хоч протягом понад 50-літнього існування советської влади з кожних трьох міжнародних договорів вона порушувала два, „сильні світу сього” все ще хочуть Москві вірити. Гірше буде похмілля...

ПРОФ. Д-Р К. САВЧУК ДОПОВІДАВ В УНУ

У відновленому 7-го травня 1972 р. Українському Народному Університеті — УНУ в Нью Йорку відбулась 18-го листопада чергова лекція проф. д-ра Константина Савчука на тему „Багатогранність руху спротиву в Україні”. Лекція відбулася в приміщенні Літ.-Мистецького Клубу. Прелегента представив д-р Ол. Соколин.

Проф. д-р Константин Савчук є викладачем історії Східної Європи і советської закордонної політики в Коледжі св. Петра в Джрзі Сіті. Студював він у Колумбійським університеті в Нью Йорку, де здобув докторат і написав працю на тему „Українська ССР в Об'єднаних Націях в рр. 1944-1950”.

Прелегент розпочав свою доповідь ствердженням, що в 1918-20 роках наш провід не був приготований до великих завдань, і тому ми втратили нашу державу. В 1940-их ми знову пірвалися до відновлення української держави, хоч шанси були ще менші. Однак, боротьба ОУН-УПА тривала до середини 1950-их років. На початку 1960-их років люди почали підносити голос спочатку в поезії, пізніше в публіцистиці, в формі звернень до урядових чинників, філософічних трактатів і т. п.

Доповідач зупинився над чотирма виявами того спротиву. Перший — група українських юристів — Лев Лук'яненко, Степан Вірун, Кандиба та інші — сходились і обмірковували тяжке положення України під Москвою, русифікацію та порушення конституції. Україні не вигідно бути під Москвою і тому слід їй вийти зі складу ССРСР, як то дозволяють конституція Української ССР та конституція ССРСР. Їх заарештовано і засуджено, Лук'яненка на кару смерті, замінену згодом на довічне заслання.

Другий вияв — виступ Івана Дзюби з його працею „Інтернаціоналізм чи русифікація?”. Стоячи на позиціях лєнінської концепції розв'язки національного питання в ССРСР, він засуджує московський шовінізм та русифікацію в Україні.

Третій вияв — Вячеслав Чорновіл і його праця „Лихо з розуму”, в якій подано портрети 20-ох несправедливо засуджених українських патріотів. Також спираючись на советській конституції він пише про домагання свободи слова, друку і зборів, яке советські чинники трактують як антирежимні виступи.

Четвертий вияв — Валентин Мороз, автор кількох есеїв, як „Репортаж із заповідника ім. Берії”, в яким описує свавілля органів КГБ. В „Хроніці спротиву”, написаній після повороту із заслання в Мордовії, він представляє наших гуцулів, оборонців української національної традиції і релігії, а в есеї „Серед снігів” на-

гадує молодого Донцова з його проповіддю волонтаризму, одержимості і сильної віри. На суді Мороз передав своїм суддям есеї „Замість останнього слова”, в яким говорить про українське відродження, що його вже годі зупинити репресіями.

Однак, волю Україні мирним шляхом годі здобути, заявив прелегент. Слід шукати інших шляхів для виборення незалежності для нашої Батьківщини.

В дискусії взяли участь інж. М. Шпонтан, інж. М. Бурчак, д-р В. Савчак, Питляр, інж. М. Нешта, п-ні проф. Сидор-Чарторийська й інші.

О. С.

ВІДЗНАЧИЛИ 30-ЛІТТЯ УПА В НЮ БРОНСВІКУ

Заходами 33-го Відділу ООЧСУ тут в неділю 10 грудня м. р., в парохіяльній залі відбувся вечір, присвячений 30-літтю Української Повстанської Армії.

Присутні вислухали слово курінного дєнтиста УПА, Василя Гусара, а промову виголосив проф. Раггерського університету д-р Володимир Стойко. „Говорити про УПА — говорити про весь український нарід” — кількратно підкреслив прелегент, називаючи поіменно головних лицарів-засновників УПА.

Тріо „Соловейки”, сумівки з Філядельфії відспівали шість повстанських пісень в музичному оформленні проф. Зої Маркович. Гурток бандуристок при Православному Осередку в Бавнд Вруку відспівав дві пісні. Монтаж „УПА в слові і пісні”, уложений вчителькою, дружиною упівця, Марією Кіцюк, був виконаний групою сумівців Осередку ім. 30 Червня з Йонкерсу.

Відспіванням національного гимну „Ще не вмерла” закінчено офіційну частину вечора. Відтак виконавців програми та гостей запрошено на прийняття, де представлено упівців з Йонкерсу: Осипа Дашка та Ярослав Кіцюка. Приявних на залі було понад 100 осіб.

Управа Відділу

ПЕСИМІСТИЧНІ ЗАВБАЧЕННЯ

Д-р Ричард Ван Гелдер, куратор Американського Природничого музею в Нью Йорку, заявив, що внаслідок того, що чисельність людства кожних 35 років подвоюється, йому загрожує в наступних 20-30 роках катастрофа, в якій згинуть мільйони і мільйони людей.

Д-р Ван Гелдер передбачає, що голод, хвороби і зачистення повітря знищать таку значну частину людства, щоб природа могла сама контролювати його дальший зріст.

Не виключене, — сказав він, — що до нас повернеться чума — хвороба, на яку особливо вразливі перелюднені і недорозвинені країни. „Чорна смерть”, що її переносять щурі, забрала з цього світу мільйони людей, коли вона несподівано поширилась у XIV стол. і так само несподівано зникла. Лікувати чуму ми ще не вміємо як слід, — заявив д-р Гелдер, — але хоч знай-

мо, що вона реагує на антибіотики, не можемо бути певні, що коли чума вибухне в широких масштабах, будь-які антибіотики допоможуть.

Якщо людство зросте з теперішніх 3.700.000.000 до 5.000.000.000 у 2000-му році, природа сама знайде спосіб припинити це зростання.

Тайфун, — сказав д-р Гелдер, — який навістив був Південний Пакістан і знищив усі прибережні селища з усіма харчовими запасами, спричинив недоживлення тих, що лишилися в живих, а холера, що після того вибухнула, зробила своє діло.

Влизько третини населення світу вже голодує, одержуючи менше як 2.000 калорій денно. В результаті масовий голод у недорозвинених країнах — це те, що можна передбачати.

КАГЕБІВСЬКИЙ ЛИЦЕМІР

„Американка Мінні Гартлі везе свій подарунок Пайну. Ідеальний сувенір із Північного В'єтнаму. Він — унікальний і не коштував їй ані цента. Це уламки вівтаря і статуї святого Йосифа, підібрані після нальоту американської авіації на північно-в'єтнамське місто Фатсьєм.

„Кусні каменя повні страшного значення для католички Мері Пайн. Щоб розлетілися на друзки катедральний собор з його мармуровими святими, мешканеві будинки і школи, потрібно було трьох рейдів бомбардувальників — 20 червня, 24 липня, 15 серпня. Саме в ці дні пропав безвісти син Пайн, пілот ЗСА. Відтоді мати не перестає молитися за мир у В'єтнамі“...

Хто це написав і де це надруковано? — Написав якийсь кагебіст В. Сімонов, а надруковано це в кагебістському часописі „Голос Родины“, що його висилають з ССРСР на Захід для розкладу антикомуністичної еміграції. В. Сімонов розраховує на те, що емігранти забули, як большевики нищили катедральні собори і сільські церкви не бомбами з літаків, а динамітом. Він сподівається зловити на пропагандивний гачок якусь віруючу душу, щоб вселити в неї ненависть до американців і співчуття до північно-в'єтнамських комуністів, які вже позакривали або обернули на магазини сотні храмів.

ОБЛУДНА СОВЕТСЬКА АМНЕСТІЯ

З нагоди 50-річчя Советського Союзу Верховний Совет ССРСР проголосив амністію деяким категоріям злочинців. Амністія не поширюється на засуджених за „небезпечні державні переступи“. Більшість політичних в'язнів належить до цієї категорії, а тому амністії не підлягає. Амністуеться осіб, які поповнили злочини вперше і засуджені до ув'язнення на реченці не більші як 5 років.

Амністія не поширюється на визначних діячів руху в обороні прав людини, числом бл. 50 осіб, хоч у цій справі адресували Верховному

Советові свої петиції видатні советські учені. Вони також не поширюються на недавно засуджених українських дисидентів і на 11 жидів, засуджених на ленінградському процесі 1970 р. за спробу захопити літак і втекти закордон.

ПОДАТКОВИЙ ПОДАТОК В ССРСР

Як „дарунок“ підсоветським народам з нагоди 50-річчя ССРСР, Верховний Совет підвищив мінімальну заробітну платню з 60 до 70 рублів на місяць. За офіційним курсом 70 рублів дорівнюють 85 доларам, але фактична вартість їх далеко менша. Пересічна заробітна платня в ССРСР становить 130 рублів (160 доларів за офіційним курсом) на місяць. Учитель початкової школи одержує бл. 100 рублів, а директор фабрики — 350. Прибутковий податок невеликий — 13% з прибутків, що перевищують 100 рублів на місяць. З самітних осіб без утриманців і з бездітних родин стягається додатковий податок в розмірі 6%.

Прибутковий податок грає мізерну роль у ССРСР: становить він не більше як 8% прибутків держави, а решта бюджету покривається посередніми податками — з обігу, торговельних операцій та ін.

У ЗСА 45% урядового бюджету покривається прибутковим податком, а решта посередніми податками. Головний тягар посередніх прибуткових податків лягає на найбільш незаможні групи населення.

З ПІДСОВЕТСЬКОГО ГУМОРУ

Але їхати треба...

У Москві в відділі КГБ, де видають закордонні пашпорти, питають у жида, який хоче виїхати до Ізраїлю:

— Яка різниця між сіонізмом і імпресіонізмом?

— Не знаю, — відповів жид, — але їхати треба.

Будь ласка, заходьте!

Жид проходить у Москві по Луб'янській площі. На дверях КГБ висить табличка: „Стороннім вхід суворо заборонений“. Жид низує плечима:

— А якби було написано: „Будь ласка, заходьте!“ — то я б пішов?

У ВИДАВНИЦТВІ ООЧСУ МОЖНА НАБУТИ ТАКІ КНИЖКИ:

Е. Маланюк: Illustrissimus Dominus Mазера — гло і постать, стор. 32	0.50	Л. Полтава: 1709 (роман), стор. 224, ціна: т. о. 2.50 м. о.	2.00
Е. Маланюк: Малоросійство, стор. 36	0.50	Я. Стецько: 30-те Червня 1941 р., стор. 463, ціна: т. о. 7.00, м. о.	6.00
Е. Маланюк: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	М. Сосновський: Україна на міжнародній арені 1945-1965, стор. 272	3.50
Е. Маланюк: Нариси з історії нашої культури, стор. 80	0.50	Ф. Б. Корчмарик: Духові впливи Києва на Московщину в добу Гетьманської України, стор. 245	4.00
Е. Маланюк: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	Ф. Коссака-Охримович-Тураш: стор. 190, ціна: т. о. 4.00, м. о.	3.00
Е. Маланюк: Серпень (поезії), стор. 72	2.00	О. Дяків-Горновий: Ідея і чин, стор. 408, т. о.	5.00
† Історія Русів, стор. 346	3.00	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
Д. Донцов: Правда пращів великих, стор. 95	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дії)	1.00
Д. Донцов: Хрестом і мечем, стор. 319, ціна: т. о. 5.00, м. о.	4.00	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дії)	1.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	О. Вабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	О. Запорець: В одвічний боротьбі, стор. 370	2.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	Вадим Лосич: Кам'яні луни	1.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	Р. Володимир: Палкі серця (поезії), стор. 215	2.50
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50	Зореслав: З ранніх весен (поезії), стор. 112	2.00
А. Кляжинський: На дні ССРСР, стор. 232	2.75	„ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ“ — історичний збірник УСС, 1914-1964, стор. 608, т. о.	12.00
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман) сторінок 288	3.75	В. Гаврилюк: Тінь і мандрівник (поезії), стор. 105	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	М. Кушнір: Край і еміграція, стор. 47	0.75
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Островерха: На закрут, стор. 142	2.00
Л. Старшицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	М. Островерха: Великий Василіянин, стор. 48	0.50
Л. Старшицька-Черняхівська: Останній сніп, сторінок 44	0.50	М. Островерха: Гомін здалека, стор. 127	1.50
М. Щербак: Вагаття (лірика), стор. 64	0.75	М. Островерха: Влєскя і темряви (спогад), стор. 208	2.00
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25	М. Островерха: Чорнокнижник із Зубрівки, стор. 32	0.50
В. Гршино: Панславизм в советській історіографії і політиці, стор. 37	0.25	М. Островерха: Грозна калина, стор. 132	2.00
В. Кравців: Людина і воєк (сл. п. Р. Шухевича-Чупрянки), стор. 31	0.25	М. Островерха: Вез докору (міркування на мистецькі теми), стор. 154	1.50
РІЧНИКИ ВІСНИКА (тверда оправа)	8.00	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.25	Хосе Ортега-і-Гассет: Вунт мас	2.00
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50		
В. Січаківський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25		
П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.50		
П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	1.00		
П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25		
П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00		
П. Мірчук: Українська Повстанська Армія — 1942-1952, стор. 319	2.00		
П. Мірчук: Українська Державність 1917-1920, стор. 400	5.00		
С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00		
Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00		

АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ:

Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
N. Chirovsky: Old Ukraine, 480 pp.	7.00
N. Chirovsky: The Economic Factor in the Growth of Russia, 178 pp.	3.75
N. Chirovsky: The Ukrainian Economy, 93 pp.	1.50
N. Chirovsky: An Introduction to Russian History, 280 pp.	4.50
L. E. Dobriansky: The Vulnerable Russians, 464 pp.	6.00
I. Mirchuk: Ukraine and its People, 280 pp.	3.00
O. Noncharuk: If war Comes Tomorrow, 63 pp.	1.00
W. Dushnyck: The Ukrainian-Rite Catholic Church at the Ecumenical Council (1962-1965), 191 pp.	3.00

Замовлення вислати на адресу:

V I S N Y K
P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ І ПОШИРЮЙТЕ „ВІСНИК ООЧСУ”!